

KIÁLLÍTÁSOK

- V. Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé Kecskeméten
Törékeny egyensúly
(*Novák Piroska*) **2**
- Szakmaiság és elméleti összhang
A Szilikátművészeti Triennálé megnyitóbeszéde
(*Fusz György*) **9**
- Pelso 2017
XI. Országos Kerámia és Gobelin Biennálé a Balatoni Múzeumban (*Lovag Zsuzsa*) **19**
- Róth Miksa (1865–1944)
üvegfestő- és mozaikművész munkái Kolozsvárott
(*Gellér Katalin*) **28**
- Új csillag születőben
Fábián Veronika ékszertervező kiállítása az Erdész Galériában
(*Simonyi István*) **35**

ÉRTÉKÖRZÉS

- Százhusz év. 1897-ben indult a Magyar Iparművészet folyóirat
(*Prékopa Ágnes*) **41**

BÚCSÚ

- Szubjektív emlékezés
Simon Károly (1941–2017) formatervező iparművészre
(*Scherer József*) **49**
- Az óra nem jár
Emlékezés Rékasy Levente (1943–2017) ötvösművészre
(*Simonffy Szilvia*) **51**

KÖNYVEK

- Néhány gondolat a miniatűr könyvek múltjáról és jelenéről
újabb kötetek megjelenése kapcsán (*Balázs Károly*) **57**

- HÍREK **59**

MAGYAR IPARMŰVÉSZET HUNGARIAN APPLIED ARTS

Rékasy Levente: Madár /
Levente Rékasy: Bird

EXHIBITIONS

- 5th International Triennial of Silicate Arts, Kecskemét
Fragile equilibrium
(*Piroska Novák*) **2**
- Harmony of theory and professionalism. Opening address at the Triennial of Silicate Arts (*György Fusz*) **9**
- Pelso 2017. The 11th National Ceramics and Tapestry Biennial at the Balatoni Museum, Keszthely (*Zsuzsa Lovag*) **19**
- Works by stained-glass and mosaic artist Miksa Róth (1865–1944) in Kolozsvár /Cluj-Napoca/ (*Katalin Gellér*) **28**
- A new star is born. Exhibition of jewel designer Veronika Fábián at Erdész Gallery, Szentendre (*István Simonyi*) **35**

SAFEGUARDING VALUES

- One hundred and twenty years Magyar Iparművészet was launched in 1897
(*Ágnes Prékopa*) **41**

FAREWELL

- Subjective recollections
In memory of industrial designer Károly Simon (1941–2017)
(*József Scherer*) **49**
- The Clock Does Not Work
In memory of metalwork artist Levente Rékasy (1943–2017) (*Szilvia Simonffy*) **51**

BOOKS

- On the past and present of miniature books in relation to new volumes published (*Károly Balázs*) **57**

- NEWS **59**

V. Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé Kecskeméten

Törékeny egyensúly

Fotó: Kovács Dávid

■ Még hátravan néhány hónap az évből, de így is megállapítható, hogy 2017-ben szép számmal rendeztek kerámiaművészeti eseményeket hazánkban. Mégsem nevezhetjük 2017-et a „kerámia évének”, ugyanis ezekről a rendezvényekről – sajnálatos módon – roppant kevés híradás, visszhang és még kevesebb értékelő, kritikai reflexió látott napvilágot. Hová tűntek a szakma értő képviselői, hová lettek a teoretikusai, és vajon, miért hallgatnak?

Tavasszal új, négyévente megrendezésre kerülő quadriennálé formájában tért vissza a nagy hagyományokra visszatekintő pécsi Országos Kerámia Biennálé. Számos alkotó válaszolt a Janus Pannonius Múzeum felhívására; a közel 150 művet felvonultató kiállításnak a Modern Magyar Képtár adott helyet, hasonlóan a *Magyar Kerámia 2012* című seregszemléhez.¹

A kortárs magyar kerámiaművészet másik kiemelkedően fontos helyszíne, a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió az alapításának negyvenéves jubileumát ünnepli az idén. Az évfordulót már február ele-

jétől kiemelt hangsúllyal kommunikálták a stúdió online felületein és rendezvényein. Ennek részeként az intézmény budapesti kiállítóhelyén, a Museion No. 1 Galériában, négy részből álló tematikus tárlatsorozattal adtak ízelítőt a stúdió gazdag és Európában egyedülálló értéket képviselő gyűjteményéből.²

Augusztusban a Pesti Vigadóban nyílt meg egy jóval nagyobb, reprezentatív tárlat *Az első 40 év* címmel.³ A kiállításához katalógus is készült, benne a Nemzetközi Kerámia Stúdió történetében meghatározó alkotók személyes visszaemlékezéseivel.⁴ A kiállítással párhuzamosan Kecskeméten *Ünnep/Celebration* címmel rendeztek szimpóziumot a szakma olyan neves hazai és nemzetközi képviselőivel, akik már „visszajárók” a stúdió életében. A közös munkát nyílt napokkal, a szűkebb és a szélesebb közönséghez egyaránt szóló, változatos programokkal színesítették. A háromhetes szimpóziumon született munkákat pedig Kecskeméten, a Kápolna Galériában lehetett megtekinteni.

A kecskeméti kerámiaünnepet a 2017. szeptember

**Ömür Tokgöz
(Törökország):
Primitív és technológiai
/ Ömür Tokgöz (Turkey):
Primitive and
Technologic**

[2017] öntött porcelán,
a legnagyobb méret:
14x13,5x6,5 cm / cast
porcelain, biggest size:
14x13,5x6,5 cm

3-án nyílt V. Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé koronázta meg, amelyre az idén 160 alkotó jelentkezett.⁵ A tárlatra 20 ország, majd 70 művészenek alkotásait válogatta be a héttagú nemzetközi zsűri.⁶ E művekkel szerepelt egy térben a 2014. évi első díjas Irina Razumovskaya (Razumovszkaja) posztszovjet építészetből és épületelemekből merítő kamarakiállítása. Repesztett (kraklé) mázakkal fedett és neonszínnel élezett munkái az előző rendszer ma már pusztuló, széttöredező metropoliszainak képét villantották fel.

Az idei triennálé témájaként az *Egyensúly/Balance* fogalmát jelölték meg a szervezők, amely számos értelmezési síkot kínált fel a pályázóknak. Interpretálhatták elvont, konceptuális megközelítésben, a létezés, az élet vagy az idő vonatkozásában. De akár aktuális társadalmi, politikai, gazdasági, környezeti problémákra reflektálva; elég, ha Európa és a migráció vagy

Földünk végzetes, vissza nem fordítható kimerítésének súlyos kérdéseire gondolunk. Főként a hazai alkotók számára kínálgazott kapcsolódási pontként a stúdió negyvenéves jubileuma is, illetve az a nemzedékváltás – a régi és új generációk egyensúlya –, ami az utóbbi években egyre erősebben jelentkezik a magyar kerámiaművészetben. Mégis, a legtöbb alkotó a változatos megjelenésű és sokféle felhasználást megengedő szilikátmateriákból és -technikákból inspirálódva dolgozta fel a kiírt témát, így megállapítható, hogy tendenciaként jelentek meg a tárlaton a rendkívül dekoratív, olykor meghökkentő, az anyagokban rejlő lehetőségek határait kutató és feszegető, egyensúlyi helyzetet teremtő munkák, amelyekben ugyanakkor a látvány sok esetben elnyomta a mondanivalót. Az előbbi megállapítás maga után von egy másikat is: számos művész mintha egyáltalán nem vette volna figyelembe a témamegjelölést, inkább csak alkotó-

Háber Szilvia
(Magyarország):
Concretum /
Szilvia Háber
(Hungary): Concrete
 [2016] 3D nyomtatott
 zsaluba öntött beton,
 egyenként:
 19x17x17 cm /
 3D printed,
 mould-cast concrete,
 19x17x17 cm each

Fotó: Kovács Dávid

munkájának aktuális állásáról küldött helyzetjelentést a felhívásra. Többek között ezt a tényt hangsúlyozta megnyitóbeszédében Fusz György keramikusművész is, hozzátéve, hogy az immár ötödik Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé, amely a kerámia, porcelán, üveg és beton anyagú alkotások versenye, 2005 óta van jelen, és nem csupán a hazai, hanem a nemzetközi porondon is unikális.⁷

Az idei első helyezett a 2011-ben és 2014-ben is díjazott török Ömür Tokgöz lett. *Primitív és technológiai* című, leheletfinom, öntött porcelánból készült edényplasztikái a létezés határán egyensúlyoznak, ugyanakkor címük arra a kettősségre is utalhat, amely nap-

jainkban a tárgyalakotást és a kerámiaművészetet jellemzi. Hasonló gondolat, vagyis a hagyományos kézi formálás és a digitális technológiák egymásmellettiége tűnik fel Haber Szilvia 3D nyomtatóval előállított formákba öntött beton munkáinál.

Az egyén külső és belső, testi és lelki harmóniáját, avagy az elme gondolatainak kötél-táncát, balanszírozását dolgozta fel a horvát Danijela Pičuljan emberi agyra emlékeztető *Egyensúlyban – Kívül és belül* című alkotása. A létezés és az élet egyensúlya, az egyén folyamatos egyensúlykeresése több munka témájaként is megjelent a tárlaton. A díjazottak közül Husz Ágnes *Örvények* című installációja több különböző di-

Danijela Pičuljan
(Horvátország):
Egyensúlyban –
Kívül és belül /
Danijela Pičuljan
(Croatia):
In the Balance –
Inside and Outside
[2017] kézzel épített
samott, porcelán,
üveggyapot /
hand-built chamotte,
porcelain, fiberglass
[20x34x20 cm]

Fotó: Kovács Dávid

Husz Ágnes
(Magyarország/Japán):
Örvények / Ágnes Husz
(Hungary/Japan):
Vortexes

[2017] kézzel épített,
mázazott kerámia,
edény: 10x49x39 cm /
hand-built, glazed
ceramics, dish:
10x49x39 cm

Fotó: Kovács Dávid

menzióban is ábrázolta az élet állandó körforgását. A létezés egyensúlyi helyzetének egyik feltételeként definiált biztos alapok nélkülözhetetlenségére kérdezett rá frappáns módon két fiatal alkotó munkája. Kontor Enikő súlyos, robusztus, roppant stabilnak tűnő, a

teljességet egyetemes jelképként hirdető háromszög formáját – egy triviális, véletlenszerűnek ható talált tárggyal – egy bottal ékelte, billentette ki, és tette ezáltal végtelenül sebezhetővé. Kijózanító gesztusa egy csapásra megkérdőjelezi a mindennapok meg-

Fotó: Kovács Dávid

Kontor Enikő
(Magyarország):

3 x 4 /

Enikő Kontor
(Hungary):

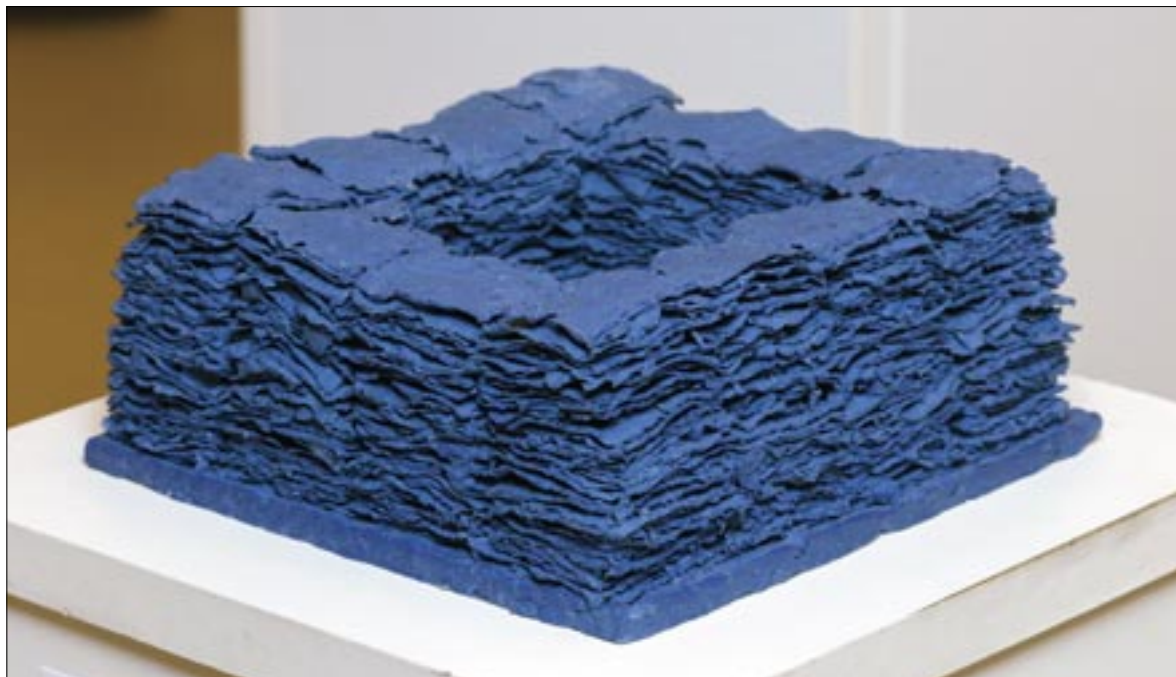
3 x 4

[2016] kézzel épített
kőcserép, fa / hand-
built stoneware, wood
[55x55x6 cm]

Boleman Bence Zoltán
(Magyarország):
Szépen kék az élet /
Bence Zoltán Boleman
(Hungary):

Life is Nicely Blue
[2017] kézzel épített,
masszájában színezett
papírporelán / hand-
built, mass-coloured
paper porcelain
[8x18x18 cm]

Fotó: Kovács Dávid

szokott, biztonságos és természetes folyásába vetett hitünket. Boleman Bence anyagában kobaltkékre színezett négyzete mintha egy ház vagy építmény vasbeton alapozását jelenítené meg, ám itt nem beton, hanem vékony és törekeny papírporelán rétegek préselődnek egymáshoz.

A Kelet és a Nyugat találkozása, illetve kettőssége jellemzi a zsűri elismerő oklevelét kiérdemlő Fülöp György *Pagoda* című munkáját, aki egy útszélén talált téglát fosztott meg vágással és polírozással egyik részétől, ezzel egyensúlyi helyzetétől. A rész-egész, a teljesség-üresség filozófiai kérdései Szabó Adám Csaba korongolt képein is kitűntek, míg Lantos Tímea Japánban készült, akár képként és háromdimenziós csendéletként is értelmezhető munkája az élő és élettelen egyensúlyát állította középpontba.

A szilikáanyagok feldolgozás, alkotás közben végbenő átalakulásának kimerevített, egyensúlyi pillanata erős látványként öltött testet két díjazott alkotásban: Ulla Harju *Csavar* és Tomay Katalin *Metamorfózis II.* című munkáiban. Az átváltozás, a transzfiguráció

motívuma Simon Zsolt József organikus, anyagában színezett plasztikáiban is megjelent. *Szárny-magok* című, különdíjjal jutalmazott munkái – az egyéni öntési technikával létrehozott, megcsavart formáikkal – egyben a végtelen körforgást is magukban hordozzák.

Bolygónk törekeny stabilitásának mindannyiunkat felelősen érintő kérdéseire hívta fel a figyelmet két, üvegből készült pályamű. Az egyik Varga Dóra *Szmog folt* című plasztikája, amelyben a légszennyezés súlyos problémáját kristályosította ki – szó szerint – drámai hatású színátmenettel játszva. A másik alkotás, a lengyel Weronika Lucińska *Tájkép* című műve Földünk rohamos ütemű felmelegedésére reflektált: olvadó jégtáblák és jéghegyek fölé emelt áttetsző üvegbúrát, amelynek mélyedését vízzel töltötte fel, érzékelhetővé téve a környezeti katasztrófa bekövetkezésének egyre fenyegető jeleit.

A triennálé talán legérzékenyebb és legmélyebb alkotása Néma Júlia *Dobozember 4* című relíefje. A japán Abe Kóbó azonos című kísérleti regényéből merítő mű az egyén és a társadalom egyenlőtlen helyzetét,

**Szabó Ádám Csaba
(Magyarország):**

$r2 = a2$ /

**Ádám Csaba Szabó
(Hungary): $r2 = a2$**

[2016] *korongozott
agyag, papír / wheel-
thrown clay, paper*
[50x150x4 cm]

Fülpő György

(Magyarország):

**Pagoda / György Fülpő
(Hungary): Pagoda**

[2017] *talált téglá
(feltehetőleg magas-
tüzzű kőcserep), vágott,
polírozott / found
brick (presumably
high-fired stoneware),
cut, polished*
[13x26x6 cm]

elidegenedését mutatja be. A regény főszereplője egy kiégett riportfotós, aki a rázúduló hírözöntől való függőségét és iszonyát a társadalomból történő kivonulásával, önmaga elszigetelésével próbálja orvosolni. Addigi életét hátrahagyva kartondobozt ölt magára, amely látszólag páncélként szűri meg a külvilágból érkező ingereket. Néma Júlia ezt a törekény páncélt, pontosabban annak „szabásmintáját” idézte meg hófehér papírporelából.

A jubileumi triennáléről kétségek nélkül megállapítható, hogy nagy és széles teret biztosított az új, feltörekvő generációk képviselőinek, amint ez már a 2014. évi kiállításon is megmutatkozott.⁸ Az új nemzedék alkotásai adhatnak választ a bevezetőben feltett kérdésekre, valamint bennük láthatjuk a jövő kerámiaművészetének és -művéségének zálogát: „*Kijelenthetjük, és bízunk abban, hogy előbb-utóbb a föld kerámiaművészete is egyensúlyba kerül, a szakmaiság és az elméleti összhang létrejön egyes magas minőségű alkotásokban.*”⁹

NOVÁK PIROSKA
muzeológus

(V. Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé. Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ, Kecskemét, 2017. szeptember 3–30.)

Jegyzetek

1. II. Országos Kerámia Quadriennálé. Janus Pannonius Múzeum – Modern Magyar Képtár, Pécs, 2017. április 23. – július 2.
2. A Museion No. 1 Galériában bemutatott négy kiállítás sorrendben: *Töredék/Fraction – Nonfiguratív alkotások. Válogatás a Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből* (2017. február 9. – március 3.); *Figurák/Figures – Figuratív alkotások. Válogatás a Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből* (2017. május 3–26.); *Raku alkotások. Válogatás a Nemzetközi Kerámia*

- Stúdió gyűjteményéből* (2017. június 2–30.); *Funkcionális alkotások. Válogatás a Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből* (2017. július 6–28.).
3. *Az első 40 év. Kiállítás a Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből*. Pesti Vigadó, Budapest, 2017. augusztus 17. – október 8.
4. Füzi László – Steve Mattison – Strohnér Márton (szerk.): *Az első 40 év. Kiállítás a Nemzetközi Kerámia Stúdió gyűjteményéből*. Kiállítási katalógus. A Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek Nonprofit Kft. fenntartója, Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata, Kecskemét, 2017.
5. A kiválasztott pályaművek megtekinthetőek a Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé honlapján is, a korábbi négy seregszemle archívumával együtt: <http://www.kitsa.org/> – Hozzáférés: 2017. szeptember 15.
6. Az V. Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé zsűrije: Fusz György DLA habil. (Magyarország) keramikusművész, a Kortárs Kerámiaművészetért Alapítvány kuratóriumának elnöke; Geszler Mária Garzuly (Magyarország) keramikusművész, a Magyar Művészeti Akadémia tagja; Torbjørn Kvasbø (Norvégia) keramikusművész, a Nemzetközi Kerámia Akadémia (AIC/IAC) alelnöke; Steve Mattison (Nagy-Britannia) keramikusművész, a Nemzetközi Kerámia Stúdió nemzetközi kapcsolattartója, a Nemzetközi Kerámia Akadémia (AIC/IAC) emeritus tagja; Bernd Pfannkuche (Németország) a *Neue Keramik / New Ceramics* magazin szerkesztője; Probstner János (Magyarország) a Nemzetközi Kerámia Stúdió alapítója, a Kortárs Kerámiaművészetért Alapítvány kuratóriumának tagja, a Nemzetközi Kerámia Akadémia (AIC/IAC) Tanácsának tagja; Vladimir Tsivin (Oroszország) keramikusművész, az Oroszországi Művészeti Egyesület tagja.
7. Fusz György megnyitóbeszéde. Elhangzott az V. Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé megnyitóján. Kecskemét, 2017. szeptember 3., Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ. Közölve e lapszám 9–18. oldalán.
8. Lásd erről Novák Piroška: Új energia – új generáció. IV. Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé Kecskeméten. *Magyar Iparművészet*, 2014/8, 15–20.
9. Fusz György megnyitóbeszéde, i. m.

Szakmaiság és elméleti összhang

A SZILIKÁTMŰVÉSZETI TRIENNÁLÉ MEGNYITÓBESZÉDE

■ Immár 12 éve annak, hogy Probstner János kezdeményezésére elindult a Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé sorozata, és talán az alapítók sem tudhaták, hogy ilyen sok éven keresztül él ez a gondolat.

Szerte a világon vannak – és egyre több helyen – hasonló, de csak hasonló versenyek, azonban láthatjuk, sokszor elmarad a folytatás. A hasonlót azért mondok, mert itt a szilikátanyagok, a kerámia, a porcelán, az üveg, a beton, széles köre együtt versenyezhet egymással. Ilyen nincs sehol a világon!

Ebben az évben az *Egyensúly* címmel hívtuk a föld-

kerektség alkotóit, hogy mutassák meg, mit is gondolkodik e kifejezés kapcsán, hogyan fejezik ki azt plasztikus anyagban. Érdekes egy-két mondatot szólni erre

a nagyon komplex kifejezésre, mert, és ez látszik a beküldött munkákon, nagyon sok értelmezése létezik a megmunkált anyagban. Vannak, akik teljesen el tud-

Fotó: Kovács Dávid

Lantos Tímea
(Magyarország):
Vonzalom (sorozat
része) / Tímea Lantos
(Hungary): Attraction
(part of a series)
[2017] kézzel épített
masikói agyag és
porcelán, uszadék fa,
mákgubó / hand-built
Masbiko clay and
porcelain, driftwood,
poppy seedpod
[34x32x35 cm]

Ulla Harju (Finnország):
Csavar / Ulla Harju
(Finland): Twist
 [2016] kézzel épített,
 mázazott kerámia /
 hand-built,
 glazed ceramics
 [20x21x50 cm]

nak vonatkoztatni, és a művészi kifejezőmódjuk, művészi átírásuk a plasztika nyelvén érzékelteti a kiírás alapgondolatát. A végső válogatásnál önök inkább ezeket a munkákat láthatják, mert a zsűri igyekezett ezt figyelembe venni.

Egyensúly, balansz – a kiállítás címe. Szigorú megközelítésben: általában egy rendszer azon állapota, amelyben az egymásra ható erők összege zéró. Ha megengedik, kicsit járjuk körül ezt a kifejezést.

Beszélhetünk tágabban a politikai vagy hatalmi egyensúlyról. Ebben harcokról és békéről, veszélyről és biztonságról hallunk.

Gazdasági egyensúly, társadalmi egyensúly, környezeti vagy ökológiai egyensúly – ezek is gyakran elhangzanak. Ma már globális egyensúlyról beszélünk, de az biztos, hogy ebben a világi játszmaiban mindig egyik területen ezt patikusmérlegen mérik, és általában kijelenthetjük, ha nincs egyensúly, abból baj származik.

Hajlamosak vagyunk azt is gondolni, hogy mai világunkban felborult az egyensúly. A világpolitikai események érthetetlenek és kiszámíthatatlanok. Az

energiaforrásokat feléljük, fogytán a javak. Éghajlatunk miattunk (is) változik, ennek következményeként környezeti katasztrófákat élünk meg. Az emberiség felbolydult, szorongunk, és valamilyen baj bekövetkeztét vizionáljuk. Egész országok élnek szegénységben, vízhiányban. Nagyvárosok nyögik lakóik kielégíthetetlen igényeit, s Földünk távoli pontjai sohasem voltak ilyen közel egymáshoz az internet és a gyors kommunikáció jóvoltából. És sorolhatjuk a negatív dolgokat és eseményeket a végtelenségig.

Mondhatjuk persze, hogy bennünket, alkotókat

AZ V. NEMZETKÖZI SZILIKÁTMŰVÉSZETI TRIENNÁLÉ DÍJAZOTTJAI

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma által
 felajánlott I. díj

Ömür Tokgöz (Törökország)

A Kecskemét Megyei Jogú Város által felajánlott
 II. díj

Ulla Harju (Finnország)

A Magyar Kerámia Szövetség által felajánlott
 III. díj

Háber Szilvia (Magyarország)

A Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti
 és Tervezőművészeti Tagozatának Különdíja
Andrási Edina (Magyarország)

A Kortárs Kerámiaművészetért Alapítvány
 és a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyek
 Nonprofit Kft. – Nemzetközi Kerámia Stúdió
 Különdíja

Danijela Pičuljan (Horvátország)

A Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt. Különdíja
Simon Zsolt József (Magyarország)

A zsűri elismerő oklevelét kapta
Aki Toshiro (Japán)

Fülöp György (Magyarország)

Husz Agnes (Magyarország/Japán)

Tomay Katalin (Magyarország)

ezek a dolgok nem érdekelnek, távol állnak tőlünk. Azonban tudjuk, hogy átszövik napjainkat, alattomosan jelen vannak a háttérben. Mi inkább a műalkotásokkal, a plasztikával, a jó alkotás törvényei mellett a kifejezéssel, a belső egyensúllyal, a lelki egyensúllyal szoktunk és akarunk foglalkozni. Amelyben az egyensúly ugyancsak szerepet játszik, akár a tömegek, az anyagok, a pozitív és negatív formák, a fény és árnyék, a felületek, a mázák esetében. Ez egyben jelentheti az alkotásra történő motivációt is.

Megvizsgálhatjuk más oldalról is a témát, például Platón írja a lelki egyensúlyról: „Minden rossz is, jó is a lélekből árad ki a testre és az egész emberre [...]. Először és legfőképpen tehát a lelket kell ápolni, ha azt akarjuk, hogy a fej is, meg az egész test is egészséges legyen.”

Ezért nagyon sokat kell dolgozni, és mondhatjuk, aki képes együttműködni a világgal, annak a belső egyensúlya is kialakul, mert meg tud szabadulni az érzelmi és mentális terheitől. Azonban ehhez a bölcsességhez a művésznek is több lépést kell megtennie, például legyen tudatában érzéseinek, amelyek benne vannak, nem szabad azonosulnia velük, de tudjon rajtuk változtatni. Akár úgy is mondhatjuk, legyen az alkotásainak ura, tudjon objektíven tekinteni azokra.

Popper Péter írja: „Az emberi élet teljességéhez hozzátartoznak a mélyen átélt érzelmek és indulatok.”

Ott, ahol rossz van, jónak is kell lennie. E két pólus nélkül nem létezne egyensúly. Nem az a dolguk, hogy kioltás egymást, ugyanis összetartoznak, miként a tűz és a víz, a föld és az ég, a hideg és a meleg.

Tomay Katalin
(Magyarország):
Metamorfózis II. /
Katalin Tomay
(Hungary):
Metamorphosis, II
[2017] *kerámia,*
oxidáció, egyenként:
55x25x35 cm /
oxidised ceramics,
55x25x35 cm each

Fotó: Kovács Dávid

Fotó: Kovács Dávid

Simon Zolt József (Magyarország): Szárny-magok / Zolt József Simon (Hungary): Winged Seeds

[2017] *masszájában színezett porcelán, egyéni öntési technika, a legnagyobb méret: 90x45x35 cm / cast, mass-coloured porcelain, individual technique, biggest size: 90x45x35 cm*

Ma a szürke dolgokat fekete-fehérnek látatjuk, a valóban fekete és fehér dolgok közötti választás viszont elmaszatólódik. Bizonyos esetekben el kell dönteni, hogy melyik állítás a helyes, hiszen kizárják egymást. Más esetekben viszont az egyensúly, a középen állás, a kompromisszum a fontos.

A zen kőművészet titka, hogy egyszerre meditáció és alkotás is egyben: megtalálni a belső egyensúlyt és

a lehetséges kapcsolódási pontot, mely által létrejöhet a bizonytalannak tűnő építmény, a kaotikusnak tűnő formák ellenére.

Ilyen és ehhez hasonló gondolatok vezértek bennünket, amikor gondolkodtunk a kiírás címén, és nagy izgalommal vártuk, hogy milyen válaszokat adnak rá a pályázók. Elmondhatjuk, hogy csak részben sikerült elérni ezt, és ez elgondolkodtató. Véleményem

szerint a jelentkezők nem használták ki a remek lehetőséget, és többségben alkotói munkásságuk jelen állomását mutatták be.

Az világosan látható, hogy ma sokfajta kerámiaművészet van, de a globalizáció itt is tetten érhető. Nincs keleti vagy nyugati, távol-keleti vagy amerikai: a szakmai párbeszéd, a szimpóziumok, a versenyek, a kommunikáció sebessége jól érzékelhetően feloldotta a társadalmi és kulturális különbségeket. Korábban már messziről fel lehetett ismerni egy-egy földrajzi egység képviselőit munkáikról. Ma ez másként van, de szerencsére a sokszínűség megmaradt. Nem szükséges ugyanazokat vallani a művészetről, viszont el kell fogadnunk, hogy sokféle gyakorlat és megközelítés létezik. Azonban az anyagon keresztül közvetített gondolatok is globalizálódtak, és a mesterségek alapítói is megismerhetők mindenki számára.

Kijelenthetjük, és bízunk abban, hogy előbb-utóbb a föld kerámiaművészete is egyensúlyba kerül, a szakmaiság és az elméleti összhang létrejön egyes magas minőségű alkotásokban.

Komolyabb kritikai megjegyzés nélkül tolmácsolom a szakmai zsűri véleményét is: a mostani triennálét jó szakmai fórumnak tartja, és a további folytatást szorgalmazza. Már csak azért is, mert egy lassan tradícióvá váló intézményről beszélhetünk, és ez kötelezettség is. Minden verseny más, és annak ellenére, hogy minimális csökkenést láthattunk a jelentkezők számában (ebben az évben mintegy 160 jelentkező volt, és kiállításra 69 alkotást szavazott a zsűri), ez nem ad okot az elkeseredésre. Nagyon jó minőségi átlagát láthatjuk a kiállításon 20 ország szilikátművészeti alkotásainak. A zsűri nagy többségben, vita nélkül döntött a díjazottak személyéről.

Weronika Lucińska
(Lengyelország): *Tájkép*
/ **Weronika Lucińska**
(Poland): *Landscape*
[2017] *kézzel épített*
porcelán, fúvott üveg /
hand-built porcelain,
blown glass
[12,5x28x28 cm]

Fotó: Kovács Dávid

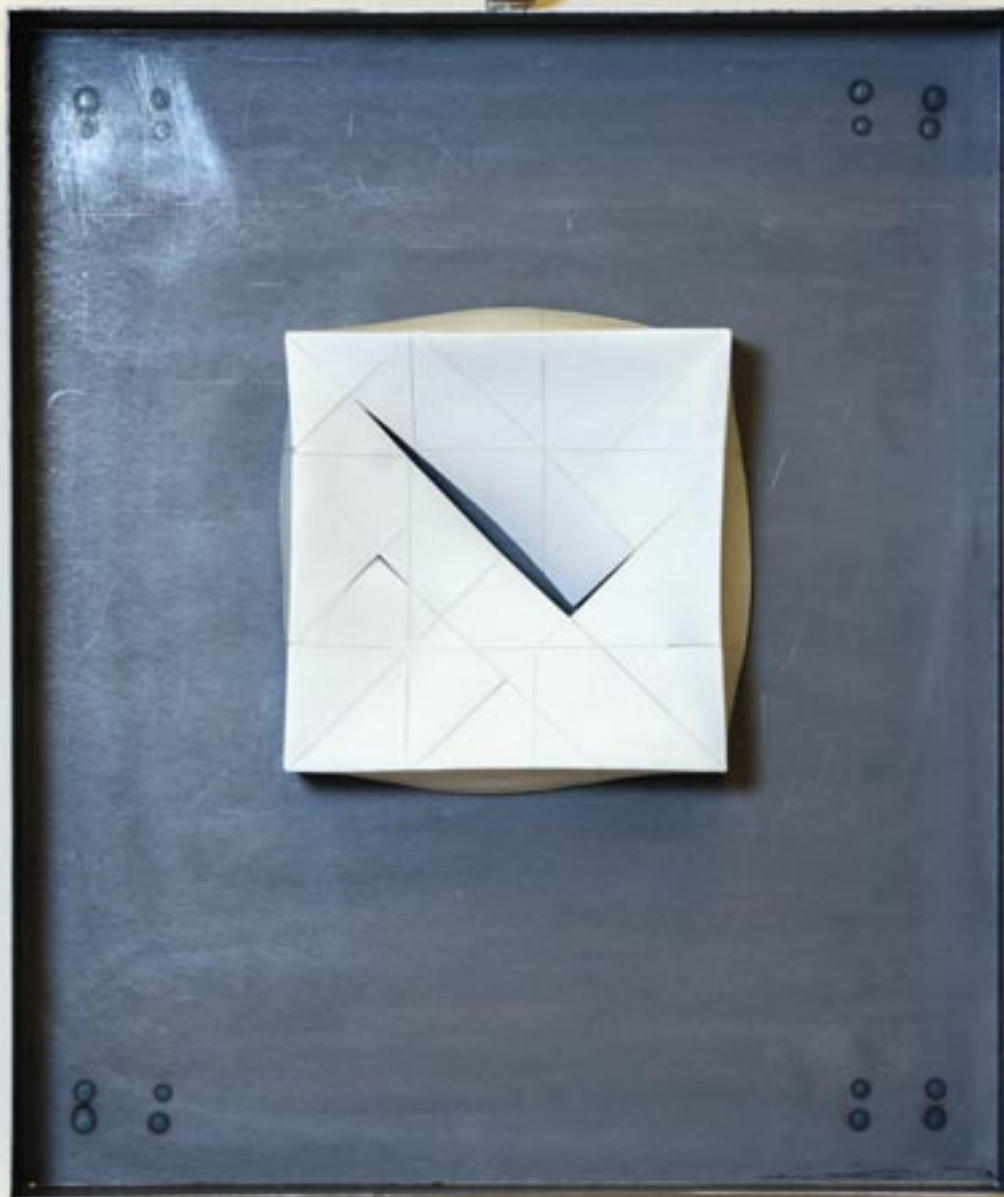

**A 2014. évi első díjas Irina Razumovskaya
kamarakiállítása az V. Nemzetközi Szilikátművészeti
Triennálén / Solo exhibition of Irina Razumovskaya,
winner of the first prize in 2014,
at the 5th International Triennial of Silicate Arts
Hírös Agóra Kulturális Központ, Kecskemét, 2017
/ Hírös Agóra Cultural Centre, Kecskemét, 2017**

Fotó: Kovács Dávid

Egy kellemes feladatommak is eleget kell tennem, mert a triennálé hagyományai szerint a korábbi díjazott kamarakiállítása is része a programnak. Egy fiatal orosz tehetség, Irina Razumovskaya műveit láthatják.

Nem kis vita volt a zsűriben három évvel ezelőtt az ő munkáiról, de úgy érzem, nagyon jó döntés született akkor. Talán az a döntés is segítette azóta a pályáján, mert bizonyítva láthatjuk munkáiban, és sikereiben.

Néma Júlia
(Magyarország):
Dobozember 4 /
Júlia Néma (Hungary):
Box Man 4

[2014] *papírporcelán,*
acél dobozkeretben /
paper porcelain,
steel boxframe
[49,5x41,5x6 cm]

Varga Dóra
(Magyarország):
Szog folt /
Dóra Varga (Hungary):
Smog Spot
[2017] *öntött üveg,*
pâte-de-verre technika
/ glass, pâte-de-verre
casting
[13x41x28,5 cm]

Ebben az évben végezte tanulmányait egy londoni egyetemen, de már szerte a világon ismert a neve, amit több elismerés is bizonyít. Visszafogott, tiszta, multikulturális jelekre épített alkotásai nagy szakmai érettséget tükröznek. Jól felfedezhetők alkotásaiban a konstruktivista, minimalista építészeti alapok, mindennapi életünk rituális tárgyai, és ezek elrendezése egy új jelentéstartalom létrehozásának érdekében. Hagyományos keramikumművészeti technikákat használ, azokat újraértelmezi, és személyes tartalommal ruházza fel mindenféle erőltetett narratívák nélkül. Finom részletek és aprólékosan átgondolt komponálás jellemzi munkáit. Sok sikert és szép művészi pályát kívánok, Irina, és köszönjük a kiállítást!

És a végén köszönjük meg az alapítóknak, az Interkerám Kft.-nek, a Nemzetközi Kerámia Stúdióknak, és abban Probstner Jánosnak, munkatársainak, a felledhetetlen Kormos Emesének, hogy idáig jutott ez a sorozat. És a mostani szervezőknek, a Kecskeméti Kortárs Művészeti Műhelyeknek, ebben a Nemzet-

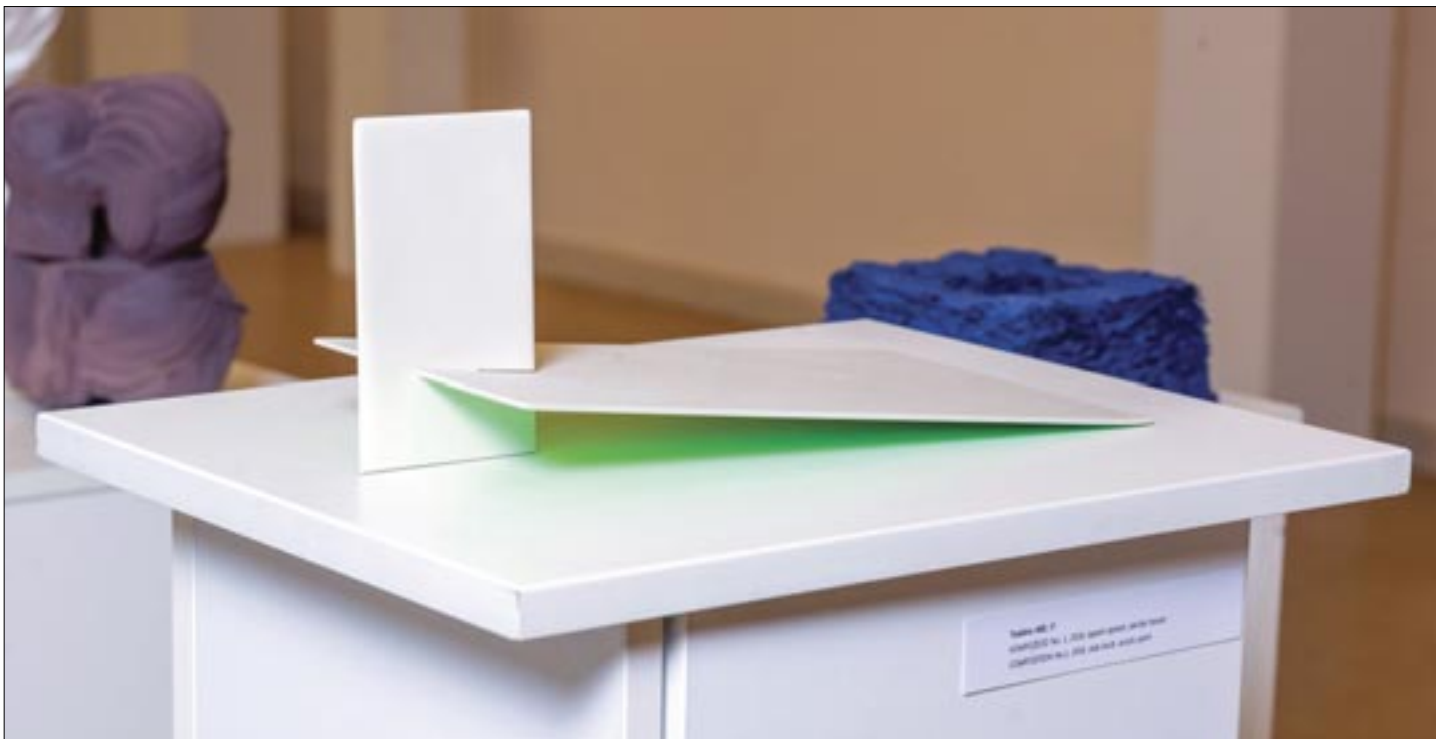
közi Kerámia Stúdióknak és munkatársainak az áldozatkész munkát.

A Kortárs Kerámiaművészetért Alapítványról is kell pár szót mondani, mert a kezdetektől ez a szervezet vállalta a háttérben a triennálé szervezését, a pályázati támogatások, a díjak megteremtését, amit ezúton is köszönünk mindenkinek. Egyre tisztábban látszik az alapítvány nélkülözhetetlen szerepe ma már, mivel a jelen kiállítás mellett már húsz éve szimpóziumi és eszközpályázataival segíti a stúdiót, és ezen keresztül a világ keramikumművészeit az alkotásban. Szegedi Zsolt-nak, az alapítvány titkárnak, a stúdió korábbi vezetőjének ezúton köszönöm a munkáját.

Engedjék meg, hogy kihasználjam ezt az alkalmat arra, hogy felhívjam mindenki figyelmét, hogy itt Kecskeméten van a világ egyik legnagyobb kortárs-kerámia-gyűjteménye, a negyvenéves stúdió eredményeként. Óriási szakmai potenciál ez, de akár turisztikai is. Világsszenzáció lehetne! Feltétlenül szükséges egy korszerű múzeum és egy raktárbázis felépítése,

Fotó: Kovács Dávid

**Aki Toshiro (Japán): Kompozíció No. 1 /
Toshiro Aki (Japan): Composition No. 1**

[2016] *lapból épített, akrillal festett porcelán /
slab built, acrylic painted porcelain* [18x34x14 cm]

mert jelenleg méltatlan körülmények között van a mintegy 5000 alkotás.

Végül csak az kívánhatjuk, hogy három év múlva újra itt találkozassunk gyönyörködve a világ sokszínű szilikátművészeti alkotásaiban.

FUSZ GYÖRGY
keramikumművész

Az V. Nemzetközi Szilikátművészeti Triennálé megnyitóján
elhangozott beszéd nyomtatott változata.

**Andrási Edina (Magyarország): Laposra taposva/Fénylepeny
No. 7 / Edina András (Hungary): Stamping Flat/Lightpie, No 7**

[2017] *öntött papírporelán / slip-cast paper porcelain*
[35x70x40 cm]

Pelso 2017

XI. Országos Kerámia és Gobelin Biennálé a Balatoni Múzeumban

**Málík Irén: Más idők, más utazók /
Irén Málík: Different Times, Different Travellers**

[2017] pamut, gyapjú, len, szövött / cotton, wool, linen,
woven [138x118 cm]

gyar Alkotóművészek Országos Egyesülete szakembereinek hiányából fakadó szervezési és rendezési nehézségekben, a katalógus vagy legalább leporolló pénzhiány miatti elmaradásában. Az idei biennálé bebizonyította, hogy a művészet él és a művészek élni

Kun Éva: Római út / Éva Kun: Roman Road

[2017] samott, színtest, aranyluster /
chamotte, pigment, golden lustre [58x50x10 cm]

■ Két évvel ezelőtt a *Magyar Iparművészet* hasábjain a tizedik biennáléről írt beszámolóban áttekintettem a kiállítássorozat történetét (lásd: 2015/7, 11–16.), sajnálattal megállapítva, hogy minden korábbinál kevesebb, mindössze negyven művész adott be munkát. Az okot a romló külső körülményekben láttam, a Ma-

Krajtsovits Margit:
Per aspera ad astra /
Margit Krajtsovits:
Per Aspera ad Astra
 [2017] *szaniterlapok,*
oxidokkal színezett,
mázazott / sanitary
tiles, oxidised, glazed
 [100x100 cm]

akarnak, bár a kedvezőtlen külső körülmények mit sem változtak, sőt romlottak, hiszen a Pelsóra pályázott támogatás e cikk megírása napjáig sem érkezett meg, a szervezők és rendezők lelkesedésből, a szállító- és egyéb külső cégek hitelbe dolgoztak.

Az idei biennáléra 68 művész mintegy száz művet adott be, s a kiállítás a megszokott magas színvonalával várta egész nyáron a látogatókat. A témája *Róma útjai* volt, amelyhez a kiállítók többsége szorosan, néhányan – ahogy az tematikus kiállításokon lenni szo-

→
Tóth Livia:
Borostyánkőút /
Livia Tóth: Amber Road
 [2017] *nemez / felt*
 [120x80 cm]

Csemán Ilona: Utak mentén I. / Ilona Csemán: Along Roads, I
[2016] *samott, agyag / chamotte, clay* [40x35 cm]

kott – távolabbi asszociációkkal kapcsolódtak. Maga a szabálytalan kövekből kirakott, sok helyen részleteiben fennmaradt római útfelület hálás téma, sokan fel is használták műveiken.

Málik Irén – aki a következő biennálé tematikájának meghirdetését követő két évben mindig talál időt egy új kárpit megszövéseire – *Más idők, más utazók* című gobelinjén zöld gyíkocskát ültetett az útra. Közelében volt Jáger Margit kerámiaja, amelyen az út kövein csiga araszol. Berzy Katalin rakuzott, samottosporcelán kövekből rakta össze *Falmaradványát*; ugyancsak samottból és porcelánból készült F. Orosz Sára fehér-fekete *S. P. Q. R.-útrészlete*. Tóth Lívია nemezből formálta meg a *Borostyánkőút* köveit. Schéffer Anna vörös samott-töredékekből, M. Kiss Katalin pedig máz alatt festett, töredékes lapokból állított össze útfelületet. Szép munkák, csak Schéffer töredékein a római téglabélyegek, M. Kiss Katalinén pedig az an-

tik edénydíszítések festett motívumai ellentételezik az út fogalmát, cserépút sosem létezett.

Nagyon szép Szabó Verona *Minden út Rómába vezet* című, finom rajzú textilgrafikája, amely különböző épségű útfelületeket ábrázol. Ugyanez a címe Antal András samott faliképének, és Tóth Magdolna Sára egyik plasztikájának, amelyik egy tálba karcolt térképet ábrázol. Sajnos, a néző számára nem volt nyilván-

való, magam is csak a művész magyarázatából tudtam meg, hogy a tál által félig takart alaplapon a szögnyomok egy legionárius sarujának ásatáson feltárt lenyomatát ábrázolják.

Tápai Nóra nagy méretű számítógépes grafikája – egymásba áttűnő köves út és padlómozaik-felületek a háttérben álló antik épülettel – remekül él a technika lehetőségeivel. Hőgye Katalin *Úton* című művén az antik köveken már a plasztikusan megformált Jó Pásztor lépdél. Marsai Ágnes is creaton-kavicsokból rakta ki útfelületeit.

Néhány plasztika kapcsolódik még közvetlenül az utakhoz. Szemereki Teréz két oszlópa, amelyeket címüknek – *Jelek, jelvények a Római Birodalom útjain I-II.* – megfelelően antik forma- és díszítőelemekből, a birodalmat jelölő S. P. Q. R. feliratból épített fel a művész. Kerezy Gyöngyi műve, az attribútumát, a kígyós hírnökpálcát tartó Hermész szobra pedig a római utak kereszteződéseinél birodalomszerte felállított hermákra (Hermész-fejjel díszített oszlopokra) utal.

Borsódy Eszter munkája, *A Gromaticus poggyászából – Aebutius Faustus emlékére* a római földmérők eszközét, kötéltre fűzött négy, lüszteres kerámiából gondosan megformált függőönt ábrázol. Az eszközt Aebutius Faustus mensor (azaz földmérő) 1. századi itáliai sírkövére faragták rá, a közeli kortárs Gromaticusnak pedig a földmérésről írott munkája maradt ránk.

A kiállított művek másik része elszakadt az utak konkrét köveitől, távolabbról mutatja azt, amit az egykori utazó láthatott. Sövegjártó Mária *Borostyánpart* című, nagyon szép falitálja a Baltikum viharos tengerpartját idézi, ahonnan évszázadokon át Rómába szállították a nagyra értékelt követ a Pannónián is átvezető borostyánúton. A *Borostyánút* címet több mű is viseli, Makkai Márta borostyánszínű lenvászonra applikált, ikattechnikával szőtt zászlója, Orient Enikő három festett faliképe, Takács-Szencz Livia gobelinje és Miklós János vörös mázas samottkorongja.

Szintén nagyon szép Balogh Edit vászonra nyomott, az antik térképek lineáris ábrázolásmódját követő munkája is, és üde, kedves látvány Szomolányi Karola rátétes, hímzett térképe. Erre a Rómától a Dunáig terjedő, az utakat és főbb állomásait is feltüntető térképre egy antik batárt is ráhímzett alkotó-

**Magyar Márta: Úton /
Márta Magyar:
On the Road**

[2017] *samottos
agyag, rakutechnika /
clay with chamotte,
raku technique*
[60x30x10 cm]

**Szabó Verona: Minden
út Rómába vezet /
Verona Szabó:
All Roads Lead to Rome**
[2017] pamutvászon,
ezüstfonal, toll,
szabadkézi rajz /
cotton, silver thread,
pen, free-hand
drawing [64x95 cm]

ja. Ruttka Andrea gombostűvel és fonallal alkotott, *Iránytű/Égtájak* szellemes című faliképe az úton járónak nélkülözhetetlen tájékozódási pontokat jelöli.

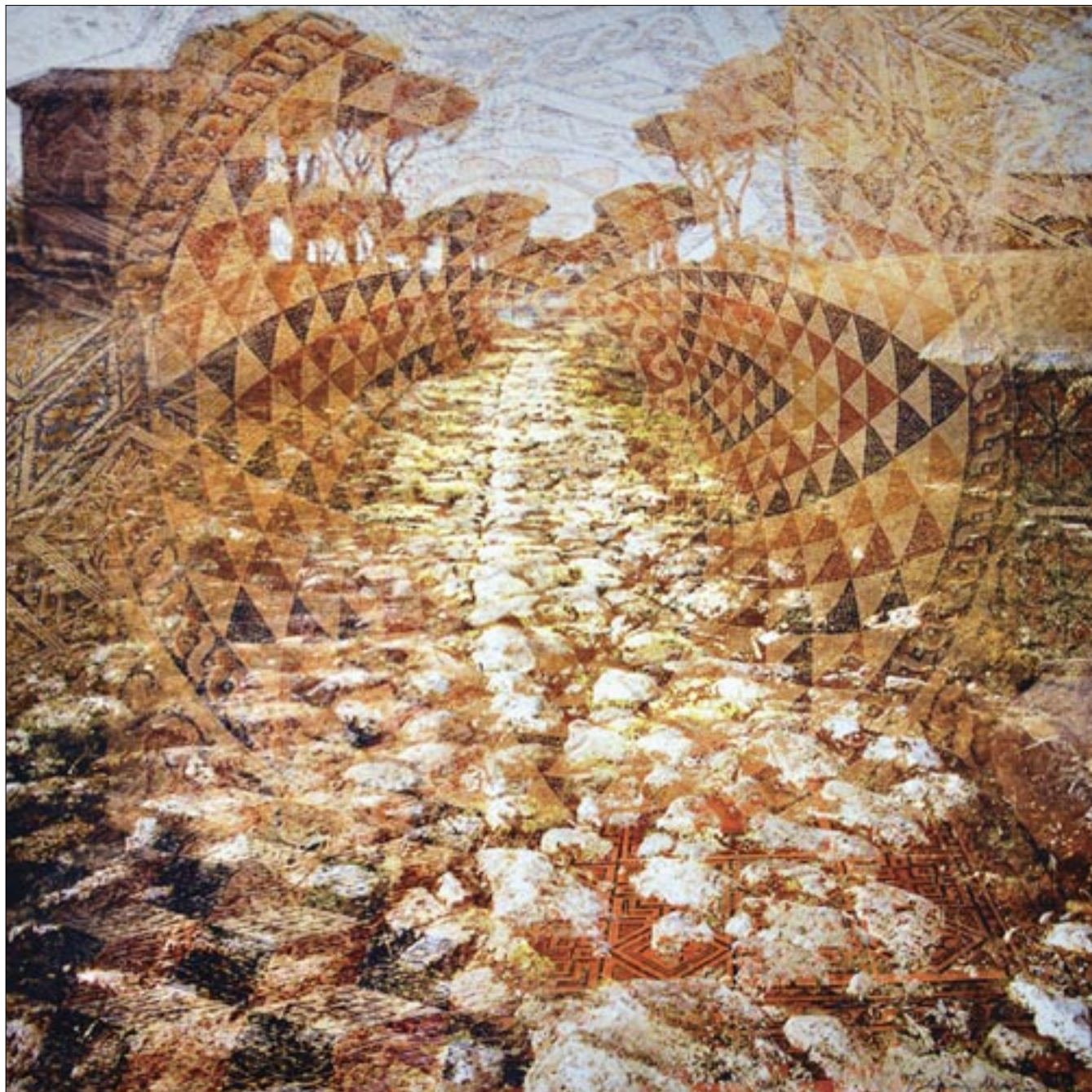
G. Heller Zsuzsa alkotása madártávlatból ábrázolja a tájat, hasonlóképpen Ferenczi Zsuzsa *Rétegek* című gobelinje. Az utazó szemmagasságából ábrázolt táj több faliképen is megjelenik, Pannonhalmi Zsuzsa három porcelánművén kívül Baksa-Soós Krisztina terrakottamunkáin. Csemán Ilona *Utak mentén I-II.* című samott, Csókás Emese fémfonalakkal készült, Erdős Júlia *Hajdani ösvények* és Kapolyi Márta *Mellék-*

utak című textil faliképei absztrakt módon adják vissza az utak élményét. Ugyancsak elvont utakat ábrázolnak Pázmány Judit fém- és műanyag szálak, Horváth Ildikó szőtt, Lőrincz V. Gabi gypjú és Kis Iringó Márta nyomott és festett vászon kárpitjai. Szabán György *Ismeretlen útitárs* című, arc nélküli porcelánbűszkjeivel és úti talizmánjaival pedig magukat az utazókat idézi.

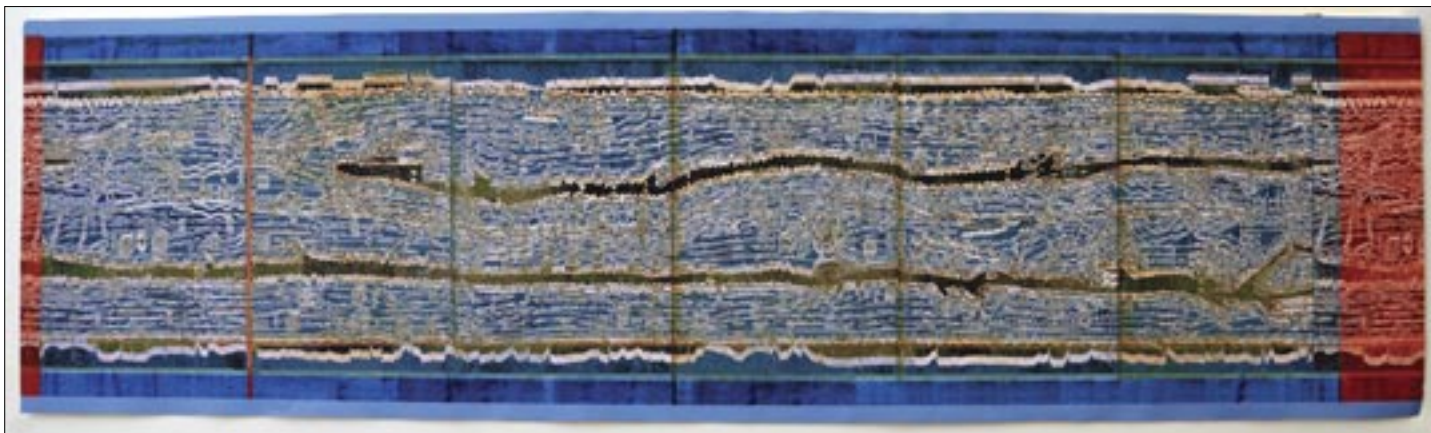
Különleges utak a római katonai táborok tengelyében futó *cardo* és *decumanus*, ez a két szó a címe Nyíri Katalin egyik kis textilképeinek. Ugyancsak antik

Fotó: Gal István

Fotó: Gál István

**Balogh Edit: Utak /
Edit Balogh: Roads**
[2017] vászon, nyomtatás /
linen, print
[55x198 cm]

találmány a labirintus, az önmagába vezető út, ezt ábrázolja Vásárhelyi Kata *Soba ne add fel* kárpitja és Somodi Ildikó egyéni ikatszövésű munkája.

Az út fogalmának átvitt értelmezése jelenik meg Krajtsovits Margit *Per aspera ad astra*, E. Szabó Margit *Az idő elmúlása bearanyozta a cézárook útját* és Borostyánnal körülvéve című nagy méretű, aranylő, dekoratív művein. Nagyon megkapó munkák születtek ebben az elvont, de az antik világ konkrétumait is magukba foglaló felfogásban. Ilyen Kun Éva hegyen álló antik épülete, Debreczeni Zsóka – Pelcz Zoltán *Anzixa*, amely bronzszínű mázas samottból készült, kissé romos diadalív alatt álló, magános lovat ábrázol. Sziráki Katalin *A diadalút víziója* című, szövött és festett faliképe rendkívül finom, elgondolkodtató mű. Pusztai Ágoston samott *Via Appiáján* magukba zárkózott magányos lelkek járnak, Magyar Márta pedig a Pelso-tál egyik lófiguráját állította rakuzott kerámia-gömbjére.

Egyes művészekben az antikvitás az elmúlás, a töredékesség gondolatát keltette fel. Lencsés Ida *Özönvíz* című festett vászonképein épületrészek süllyednek el, Tamás Ákos *Folyamat – Pannónia arcai* című sorozatán fehér porcelánból mintázta meg a töredékekből kialakuló, majd fokozatosan öregedő, elmúló arcokat. Kiszely Mária porcelánhálóból készítette el az *Ókor asszonya* portréját. B. Csernyánszky Katalin *Konzervált örökség* címmel egyenesen konzervdobozba zárta kis varrott textiljét. Jászberényi Matild *Üzenet a múltba*

című nemez faliképének borítékszerűen tagolt felületét füvek és növények borítják, jobb felső sarkában színes gobelinbéllyeggel. Kiss Katalin is fűvel díszítette egyéni technikájú kárpitját. Bényi Eszter két éve nagyon szép, klasszikus franciagobelint hozott a kiállításra, idén azonban lazított, és *Utak Rómába egykor és ma* című tablójára fényképekből, vasúti és belépőjegyekből, pénzekből és bankkártyákból álló montázst ragasztott.

Végezetül, vannak olyan művek is, amelyek nem, vagy csak nagyon távolról, áttételesen kapcsolódnak a biennálé témájához, de bemutatásuk nagy nyeresége volt a kiállításnak. Elsőként P. Benkő Ilona gyönyörű rakuzott samottplasztikáit – *Út-jelző-tér-kép I-II.* – kell említeni. Németh János két hatalmas kőcserép edényét sem római utakkal díszítette, de az ő művei sohasem hiányozhatnak a Pelsóról! Nagyon szép Kókay Krisztina *Fobász* című gobelinje, dekoratív ráncokat vető leplében a nőalak végül is időtlen téma. Rabie M. Hadie csillogó mázas plasztikái itt is emeltek a kiállítás fényét. Radics Márta fehér-fekete kockái, Lipovics János edényszobrai, Farkas Gabriella samott- és porcelánelemekből épített plasztikája, Kustár Zsuzsa szövött kárpitja, sőt Formanek Zsuzsanna anyagok sokaságát felhasználó oszlopai is beleillettek a kiállításba. Lőrincz Győző újonnan készült porcelánfeje mellett *Kultúrák* címmel egy érdekes munkát is kiállított, kettős, hullámos samottoszlopra épített finom, fehér porcelánépületekkel.

**Tápai Nóra: Róma útjai
/ Nóra Tápai:
Roads of Rome**
[2017] digitális
technika, nyomtatás /
digital technique,
print [110x110 cm]

P. Benkő Ilona:
Út-jelző-tér-kép I. /

Ilona P. Benkő:
Road-sign Map, I

[2017] *samott, rakutechnika,*
magasság: 40 cm /
chamotte, raku technique,
height: 40 cm

Sziráki Katalin:
A diadalút víziója /
Katalin Sziráki: Vision
of the Triumphal Road

[2017] *szövött pamut,*
műselyem, kézzel
festett / woven cotton,
artificial silk, hand-
painting [110x77 cm]

Fotó: Gál István

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, Keszthely városa és a Balaton Fejlesztési Tanács díjait *Málik Irén, Kun Éva, Tóth Livia, Krajtsovits Margit, Magyar Márta és Csemán Ilona* kapták.

A kiállítást az előzőekhez hasonlóan nagy hozzáértéssel Gopcsa Katalin művészettörténész rendezte.

A megnyitóünnepség előtt mutatták be a tavaly el-

hunyt Szekeres Károly keramikumművészről megjelent kötetet, amelyet ugyancsak Gopcsa Katalin szerkesztett. Az egész életében a Balaton vidékéhez kötődő, sokoldalú művészt, a Pelso állandó résztvevőjét több pályatárs és művészettörténész méltatta.

A hagyománynak megfelelően a szervezők kihirdették a következő biennálé témáját: *Navigare necesse est.*

LOVAG ZSUZSA
régész-muzeológus

(Pelso 2017 – XI. Országos Kerámia és Gobelin Biennálé. Róma útjai. Balatoni Múzeum, Keszthely, 2017. július 8. – szeptember 3.)

**Borsódy Eszter: A Gromaticus poggyászából /
Eszter Borsódy: From the Luggage of Gromaticus**

[2017] *samott, lüszterezett, mázazott; kötél; egyenként: 30x20x20 cm / chamotte, lustred, glazed; rope; 30x20x20 cm each*

Fotó: Gál István

Róth Miksa (1865–1944) üvegfestő- és mozaikművész munkái Kolozsvárott

■ A *Magyar Iparművészet* már beszámolt róla, hogy Róth Miksa születésének 150. évfordulójára a Balassi Intézet kiállítást rendezett, melyen az életmű különböző fejezeteit fotók segítségével és néhány olmozott üvegablak, valamint vázlatok, tervek bemutatásával

ismerhette meg a közönség.¹ A tárlat anyagát azóta több külföldi helyszínen is megtekinthették az érdeklődők. Ez év augusztusában Erdély „fővárosában” volt látható a kolozsvári művekkel kiegészített kiállítás.²

Fotó: Valkács Loránd

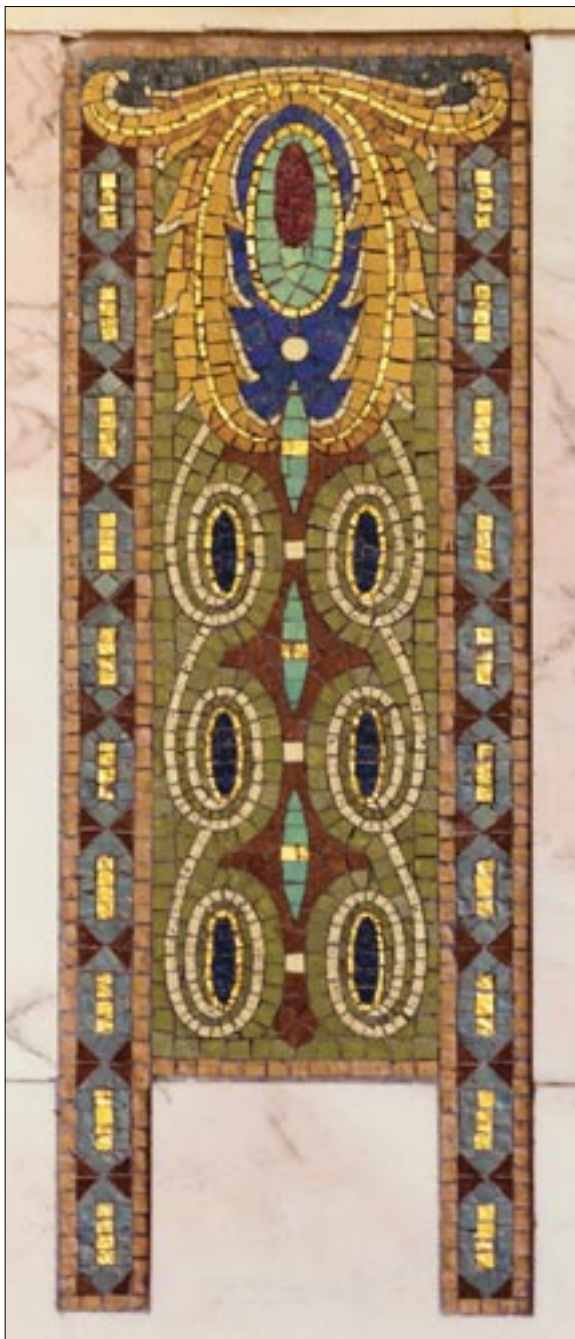

Róth Miksa:
Üveg tetőzet (részlet),
Takarékpénztár és
Hitelbank (ma: Román
Nemzeti Bank),
Kolozsvár / Miksa Róth:
Glass roofing (detail).
Savings and Credit
Bank (now: National
Bank of Romania),
Kolozsvár/Cluj-Napoca
1910 után /
after 1910

←
Róth Miksa: Üveg-
mennyezet, Takarék-
pénztár és Hitelbank
(ma: Román Nemzeti
Bank), Kolozsvár /
Miksa Róth: Glass
ceiling. Savings and
Credit Bank (now:
National Bank of
Romania), Kolozsvár/
Cluj-Napoca
1910 után /
after 1910

Fotó: Vakarcs Loránd

Erdély a 19–20. század fordulóján kiemelkedő szerepet játszott a magyar művészetben: inspiráló forrás, a megújulás helyszíne és befogadója egyaránt volt. A kalotaszegi népművészet a magyaros szecesszió alkotóinak, a fiatal magyar építészek egész generációjának – Thoroczkai Wigand Edétől Kós Károlyig –, valamint festőknek és iparművészeknek szolgált példaképül. A nagybányai művésztelep működése a magyar művészet legszelebb körű és hatású festészeti megújulását hozta magával. A sok szállal Kolozsvárhoz kötődő Körösfői-Kriesch Aladár által létrehozott diódi művészközösség pedig a gödöllői szecessziós művésztelep elődjeként ismert.³ Körösfői tervezte a magyar szecesszió egyik legkiemelkedőbb együttesének, a ma-

Róth Miksa:
Üvegmennyezet
(részlet),
Takarékpénztár és
Hitelbank (ma: Román
Nemzeti Bank),
Kolozsvár / Miksa Róth:
Glass ceiling (detail).
Savings and Credit
Bank (now: National
Bank of Romania),
Kolozsvár/Cluj-Napoca
1910 után /
after 1910

Róth Miksa: Mozaikdíz, Takarékpénztár és Hitelbank (ma: Román Nemzeti Bank), Kolozsvár / Miksa Róth: Mosaic ornamentation. Savings and Credit Bank (now: National Bank of Romania), Kolozsvár/Cluj-Napoca
1910 után / after 1910

Fotó: Valáris Loránd

Róth Miksa: Figurális mozaikdíz, Takarékpénztár és Hitelbank (ma: Román Nemzeti Bank), Kolozsvár. Vajda Zsigmond kartonja alapján / Miksa Róth: Figural mosaic ornamentation. Savings and Credit Bank (now: National Bank of Romania), Kolozsvár/Cluj-Napoca. Cartoon by Zsigmond Vajda 1910 után / after 1910

rosvásárhelyi Városháza és a Kultúrpalota főhomlokzatának mozaikját, Nagy Sándor és Thoroczkai Wiggand pedig üvegablakait. Kivitelezésük Róth Miksa műhelyében történt.

Róth kevésbé ismert kolozsvári működése az életmű két oldalát is reprezentálja. Az egyik annak a kísérletező, korával szinkronban álló mesternek munkái, aki az elsők közt használta az amerikai, favril vagy opalizáló üveggént ismert új üvegfajtát, melyet John

La Farge és Louis Comfort Tiffany kísérletezett ki, s számos szecessziós művész alkalmazott. A másik a középületeket, világi és egyházi épületeket díszítő műhely alkotásai, amelyek a századforduló nagy építkezéseinek köszönhetően jöttek létre.

Az egykori Karolina kórház ravatalozójába (ma: ortodox kápolna) került az először 1899-ben kiállított, s az 1900-as párizsi világkiállításon ezüstérmet nyert *Párka* című ablaka. A nagy méretű, majd' két

méter átmérőjű, a legújabb üvegfajtát, a Tiffany-féle üveget felhasználó alkotás kompozíciója szigorú szimmetriára épül. A földgömbön álló női figura a képteret teljesen betölti, csukott szemmel, szertartásos mozdulattal tartja kezében az „élet fonálát”. Szárnyai plasztikusan formáltak, míg fehér ruhájának gazdag díszítése és a vállairól kétoldalt lefutó mintás szalag síkszerű. Haja dekoratív hullámokba rendezett. Vele szemben látható az *Áldozati oltár*, melyen a kompozíció közepét egy tripusz foglalja el. A háromlábú állványon égő áldozati tűz füstje dekoratív S vonalat ír le a tál körül. Fölötte stilizált narancsfák félköre. A hát-

térben tájat látunk, az előtérben a fák törzseit, ágait és tűzvörös körvonalú bokrokat. A színek erőteljesége, a Tiffany-féle üveg pompája ünnepélyessé teszi a teret, jóllehet ma a *Párkát* megjelenítő üvegtábla nagy részét elfedi a keleti szertartású templommal alakított egykori ravatalozó ikonosztáza.

A középületeket Kolozsvárott is az új irányzatnak megfelelően mozaikokkal és üvegfestményekkel díszítették, így a kolozsvári egykori Takarékpénztár és Hitelbank (ma: Román Nemzeti Bank) épülete, ahogy a Róth által kivitelezett más budapesti bankoké is, a pénzügyet gazdagságát reprezentáló díszet kapott.

Fotó: Valkács Loránd

**Róth Miksa: Üveg-
betétes ajtó (részlet),
Takarékpénztár és
Hitelbank (ma: Román
Nemzeti Bank),
Kolozsvár / Miksa Róth:
Door with glass insert
(detail). Savings and
Credit Bank (now:
National Bank of
Romania), Kolozsvár/
Cluj-Napoca
1910 után /
after 1910**

←

**Róth Miksa:
Figurális mozaikdísz
(részlet), Takaré-
pénztár és Hitelbank
(ma: Román Nemzeti
Bank), Kolozsvár.
Vajda Zsigmond
kartonja alapján /
Miksa Róth: Figural
mosaic ornamentation
(detail). Savings and
Credit Bank (now:
National Bank of
Romania), Kolozsvár/
Cluj-Napoca. Cartoon by
Zsigmond Vajda
1910 után /
after 1910**

Fotó: Vakarcs Loránd

Felülvilágítója, üvegmennyezete finom ornamentikával díszített, az ajtók üvegbetétei és a falak mozaikjai is a Róth-műhelyből kerültek ki. A teret mozaikfrízekkel körülvett kandalló, s két, finom színharmóniákra épülő, arany motívumokkal is gazdagított figurális mozaik díszíti. Kartonjait a budapesti Széchenyi gyógyfürdő mozaikjait is tervező Vajda Zsigmond rajzolta, az építész a fürdő tervezésében részt vevő Dvorák Ede volt.

A műhely még néhány más megbízatást is teljesített Kolozsvárott. Napjainkban egymás után fedezik fel Róth Miksának és műhelyének erdélyi munkáit, mint például az oly sokáig feledésbe merült dettai és gyergyóditrói templomok ólmozott üveglablakait.⁴

GELLÉR KATALIN
művészettörténész

(Róth Miksa – *Megszínesített napfény. 8. Kolozsvári Magyar Napok. Sétatéri Kaszinó, Kolozsvár, 2017. augusztus 15–20.*)

Jegyzetek

1. Gellér Katalin: „Felkelő nap”. Róth Miksa új anyagokkal kísérletező szecessziós korszaka. *Magyar Iparművészet*, 2015/10, 12.
2. A kiállítás a budapesti Balassi Intézet és a bukaresti Magyar Intézet vezetőjének, Kósa András Lászlónak a támogatásával jött létre. Kurátorok: Bodnár Zita és Gellér Katalin.
3. Murádin Jenő: Körösfői-Kriesch Aladár: „Engem Kolozsvárhoz annyi személyes, drága szál fűz...” In: *Körösfői-Kriesch Aladár (1863–1920) festő- és iparművész monográfiája és oeuvre katalógusa*. A kötet koncepciója és szerkesztése: Öriné Nagy Cecília. Gödöllői Városi Múzeum, Gödöllő, 2016, 33–43.
4. Néhány, eddig ismeretlen munkájának fotóját 2015-ben már Budapesten is láthattuk a Róth Miksa Emlékház kiállításán.

Róth Miksa:
Áldozati oltár, Karolina
kórház ravatalozója
(ma: ortodox kápolna),
Kolozsvár /
Miksa Róth: Sacrificial
altar. Lych house,
Karolina Hospital
(now: Orthodox chapel),
Kolozsvár/Cluj-Napoca
[1899]
ólmozott üveg,
Tiffany-féle
opaleszcens üveg /
stained glass,
opalescent
Tiffany glass

Új csillag születőben

Fábián Veronika ékszertervező kiállítása az Erdész Galériában

Fotó: Glázer Attila

Fábián Veronika All In című kiállítása (részlet) / Veronika Fábián's exhibition All In (exhibition view)
Erdész Galéria & Design, Szentendre, 2017 / Erdész Gallery & Design, Szentendre, 2017

■ *All In* címmel nyílt meg Fábián Veronika első egyéni tárlata Szentendre patinás, egyik legrangosabb művészeti galériájában ez év augusztus 25-én. A kiállítás egyben a Szentendre Éjjel-Nappal Nyitva Fesztivál, a város hagyományos nyár végi forgatagának programsorába tagozódott. A tavalyi Ékszerek Éjszakája keretében kiírt *Közelebb/Closer* című ékszerpályázat győztese – Fábián Veronika – nyereményének részeként egyéni kiállítási lehetőséget kapott az Erdész Galériában. E megtisztelő ajánlat beváltására került sor, ami kivételes alkalom egy pályakezdő művész számára. A kiállítást Grecsó Krisztián író, költő nyitotta meg művészi szövegével.

Fábián Veronika művészszüllők gyermeke, kit „komolyabb” pályára szántak: közgazdász lett, majd mint banki kockázatkezelő éveken át a bankszakma közkatónájaként dolgozott. „*Fő néhány éve a régi Fábián Ve-*

ronika bebábozódott, és miközben életet adott másnak, saját magát is újrászülte” – fogalmazott a megnyitón Grecsó Krisztián. Az „újrászülés” radikális pályaváltást jelentett. Elsőként ötvösséget tanult a Kisképzőn, majd a világhírű londoni Central Saint Martins (University of the Arts of London) művészeti és design-egyetemre iratkozott be, ahol ékszertervezést tanul, most harmadéves. Mentorának, Vági Flórának a karrierje is ékesen bizonyítja, hogy mennyire fontos a megfelelő képzőhelyek megválasztása a nemzetközi karrier építésének szempontjából, melynek útján Fábián ígéretesen indul. Idén a világhírű Cartier ékszer-cég ösztöndíjasa lett. Dacára annak, hogy művészi pályájának még igencsak az elején tart, már München, Lille, London, Madrid és most Szentendre fogadta be kiállított műveit.

Rendkívül találó a több jelentéssel bíró *All In* cím.

„Élete első önálló tárlatán ezért van itt minden, ezért hozta el már elsőre a mindenséget, mert így lát” – állapította meg a művészről Grecsó. A teljességet célzó bemutatás mellett a vakmerően minden tétet egy lapra feltevő pókeres gesztust is jelöli e szókapcsolat, amely Fábíán esetében különösen találó. A kiállított művek jelentős hányada egyetemi projektmunka. Ez felettébb izgalmas és unikális vállalkozás, mert ilyeneket nemigen láthat a hazai közönség. A londoni képzésben egy-másfél havonta követik egymást a különféle anyagokat, technikákat, metódusokat indukáló projektfeladatok, melyek az alkotói gondolkodás el-sajátított képességei mellé új inspirációkat is adnak az irántuk szenzibilis művészpálántáknak. Ez a legtöbb művészképzés esetén hasonló, de akadnak különbségek. Érdekes az efféle műhelymunkába betekinteni, hiszen ritkán van lehetőség egy tárgy mellett annak gondolati és vizuális fejlődését, születésének fázisait is szemlélni. A művek értelmezését a legtöbb vitrin felett elhelyezett művészi fotók segítették, nagymértékben növelve a tárlat vizuális élményét.

A háromosztatú vitrinsorok közül a középső a kis-képzős évek (2013–2015) alatt készült munkákat mutatta be változatos, invenciózus darabokkal. Hússzínű belsejét feltáró kaulgyűrű; pop-artos, rózsaszín match-box-kitűző: szélvédőbe csapódott, abból kiálló női lábakkal; QR-kódot térbe formázó gyűrű; „felcsapó rézlángos”, *Blow Up the Diamond Ring!* (Robbantsd fel a gyémántot!) című kubista-futurista gyűrű; egy archetípusos lánc-nyakék; és egy különleges tárgysorozat együttese. Utóbbi a gyűrű és az ékszerdoboz történetét meséli el, a dobozét, amelynek minden vágya, hogy maga is ékszer lehessen. A sorozat a gyűrű és doboz viszonyának tárgyasult átalakulását zseniálisan mutatja be öt lépésben, az alaphelyzettől a különféle formájú, fekete bársonydoboz-gyűrűig eljutva.

Az egyetemi munkákat felvonultató sor bal első vitrinjében a *Bankers* (Bankárok) karék – „az emberi sziluettek, gyerekjátékokat idéző karkötő-kerítése”, fogalmazott Grecsó – Fábíán korábbi, a bankszektorból ismert közegére reflektál. A karkötő figuráit hálószerűen beborító piktogramok különféle karaktereket szimbolizálnak. A prezentálás részeként a fekete-fehér grafikai mintázatok szolgáltatják a kifejtetett karkö-

Fábíán Veronika:
QR-ring – gyűrű /
Veronika Fábíán:
QR-ring. Ring

[2016] *ezüst,*
vörösréz, forrasztott,
montírozott / silver,
copper, soldered,
mounted
[4,2x2,2x2,2 cm]

Fábíán Veronika:
QR-ring – gyűrű
(felülnézet) /
Veronika Fábíán:
QR-ring. Ring
(top view)

Fábíán Veronika:
Transgressive Chains
 – Lázadó láncok III. /
Veronika Fábíán:
Transgressive Chains
 – Lázadó láncok, III
 [2017] *sárgaréz,*
forrasztott, hengerelt /
copper, soldered, flattened
 [53x4,5x1 cm]

Fábíán Veronika All In
 című kiállítása (részlet)
 / **Veronika Fábíán's**
 exhibition All In
 (exhibition view)
 Erdész Galéria &
 Design, Szentendre,
 2017 / Erdész Gallery
 & Design,
 Szentendre, 2017

tő vizuális közegét. Az idevágó képen ezt a karkötőt viselő női kéz távolságtartó intéssel hárítja a háttér elmosódó öltönyös bankárainak közeledését. A tárgy, a fotó és a háttérsztori együttesen a narratívát közvetíti.

Színek, anyagok és felületek játékát példázták a következő vitrin *Paint Peeeling* (Festéklepattogzás) című

kitűzői és a róluk készült fotó. Tradicionális japán kézművestechnikával készült fémötvözet lapok (sakudo, sibuicsi) és ezüstlemezek rejtetten egymáshoz szegecselt rétegei adják a brossok alapját, melyen színes, lepattogzó festékrétegek fokozzák a látványt.

A papír mint matéria vonatkozásában a könyv is szerephez jutott a következő tárlóban. A *Shakespeare*

Collars kollekció darabjain Shakespeare-kötetek lényegültek át preparált, formára vágott, ragasztott gallérnyakékekké, melyek viselési lehetőségeit a drámaíró közismert portréábrázolásainak adaptált változatain mutatja be a művész.

Egy másik vitrin kitűzőinek anyaga a bőr, illusztrálva, hogy mennyire változatos a kortárs ékszertervezés anyaghasználata. A fémkeretre feszített kis méretű „bőrképek” színezett, formázott, nyomott, préselt és más módszerekkel alakított változatainak könnyed formai és színjátéka a szerző széles körű technikai tudásáról, kutatásairól, kísérletezéseiről és ezek eredményeiről árulkodik. Ezek a bróssok inspirálták a tárlat azon ékszereit, melyeken a préselt bőr szemekből alakított nyakékekig ível a tervezői virtuozitás. Ilyen *Leather Chain* (Bőrlánc) nyakékekre csodálkozhatunk rá a terem zöld falán. E darabok bőrfüggelékain – bravúros tervezői gegként – „képként” folytatódik a lánc domborműves motívuma. Az alapötlet még a kisképzős korszak említett láncának készítésekor született meg.

Egy tárló a CAD technikának (Computer-aided Design) is helyet adott, jelezve, hogy korunkban a „nyomtatott” ékszerek is hétköznapi realitássá váltak,

így ez az eljárás ma már az egyetemi tananyag szerves részét képezi. A megvalósított mű, a *Digital Capitalism* nem funkcionális ékszer, inkább egy lepelben levitáló nyakék művészi formatanulmánya a háromdimenziós nyomtatási technológia jegyében.

A terem végébe kiemelkedő művek kerültek. Az egyik a tavalyi Ékszerek Éjszakájának díjnyertes pályaműve: a *Jewellery Is My Best Friend* (Az ékszer a legjobb barátom) ékszerobjekt¹, melynek címe Marilyn Monroe elhíresült szlogenjére reflektál. Az ékszer viselőjét – miként azt a közismert fotó is mutatja – két oldalról csókolja a színésznő profiljának egy-egy sziluettje. A hitelesség kedvéért Monroe rúzsos ajkait a rézből készült arcprofilba foglalt, száj-motívumot rajzoló, vörös cirkóniasorok idézik. Egy művészi gesztőkéletes kivitelű megfogalmazása az ékszer, amely debütálása óta osztatlan sikert arat. Mellette láthatuk a *Trapped* (Csapdában) elnevezésű „táblaképet”, azazhogy ékszer-kalodát. A balsafa deszkákból konstruált kaloda kerek nyílásait nyakékból és két karékból álló garnitúra övezi ízig-vérig hagyományos és kortalan – gyémánt és zafír drágakövekkel díszített – mesterművek színes papírképeinek formájában. A mű értelmező fotóján szereplő márkanév tetszés szerint

Fábián Veronika:
Blow Up the Diamond Ring! – gyűrű / Veronika Fábián:
Blow Up the Diamond Ring! Ring

[2014] ezüst, vörösréz, hajtogatott, montírozott / silver, copper, folded, mounted
[6,5x5,5x2 cm]

Fábián Veronika:
Blow Up the Diamond Ring! – gyűrű / Veronika Fábián:
Blow Up the Diamond Ring! Ring

→
Fábián Veronika:
Bankers karék /
Veronika Fábián:
Bankers. Bracelet
 [2015] *sárgaréz,*
festett, patinázott /
copper; painted,
patinated
 [8x17x4 cm]

behelyettesíthető, üzenete egyértelmű: míg a tehető vásárlói réteg túlnyomó része a hagyományos ékszerek bővületében él, szűk terep jut a művészi ékszerek piacának. E művek közös sajátossága rendkívüli fotogenitásuk. Korunk képcentrikus világában a kiállítások nyilvánosságán túl az internet válik a mű elsődleges terjesztő médiumává, így kulcsfontosságú a figyelemfelkeltő kép, amely nem csupán sokszorosán szélesebb nyilvánosságot érhet el, de kitűnik az általános képáradatból.

Az említett zöld fal legprovokatívabb darabja a *600 köbcentiméter* című, melltartó-nyakék. Az egyetemi feladat szerint egy – a kiállításon szemléltetés céljából mellékelt – rézlemez-négyszetből kellett ékszert alkotni. A művész oly sikeresen teljesítette a kihívást – hengerelt, darabolt, szegecselt –, hogy létrehozott egy címlapra kívánczó opust.

A nemzetközi szcénában jártas szemlélő számára igazi érdekesség a *Success* (Siker) című nyakék. A világhírű müncheni *Schmuck* fesztivál kiállítói által áhított kimagasló szakmai elismerés a Herbert Hofmann-díj, melyet minden évben három kategóriában ítél oda a kuratórium egy-egy jeles művésznek. Ennek vonatkozásában több ponton is beszédes reflexió a *Success* nyakék, hiszen ékszerelemei az utóbbi évek díjnyertes tárgyait idézik, és a formai-képi hivatkozás mellett azok jellemző technikáit is megjelenítik.

Egy erre nyitott alkotó számára a lánc – mint ékszertípus – a formai és technológiai lehetőségek kimeríthetetlen tárháza. A zöld fal *Transgressive Chains – Lázadó láncok* címmel jelzett izgalmas lánctanulmányai komoly technikai felkészültségről árulkodnak, melynek háttérében szintén kísérletek és invenciók sora áll. A művek értékei avatott szemlélőnek evidenciák.

A konzervatívabb ízlésű hazai közönség számára a nehezebben befogadható munkák mellett *All In – Light* címmel Fábián külön kínálattal készült. Az ebbe a csoportba sorolható nyakékek függelékeit domborított, csavart és csomózott, fém lyukszalagok adják. Mellettük hengerelt láncarkötők és „szerelmi gyűrűk” mutatták, hogy a megfizethető, könnyen befogadható ékszereknek is lehet egyedi, különleges megjelenése.

→
Fábián Veronika:
Bankers karék
(részlet) /
Veronika Fábián:
Bankers. Bracelet
(detail)

Fotó: Glázer Attila

Fotó: Glázer Attila

**Fábián Veronika: Trapped ékszer-kaloda /
Veronika Fábián: Trapped. Jewel stock**

[2016] *balsafa, papír; vegyes technika / balsa wood, paper,
miscellaneous techniques* [41x92x2,5 cm]

Fábián Veronika személyében kiváló tehetséget kapott a művészi ékszerek területe, akire oda kell figyelni! Így summázható a szentendrei *All In* kiállítás legfőbb tanulsága.

SIMONYI ISTVÁN
művészettörténész

(Fábián Veronika *All In* című kiállítása. Erdész Galéria & Design, Szentendre, 2017. augusztus 25. – szeptember 15.)

Jegyzet

1. Korábban közölve fotóval: *Magyar Iparművészet*, 2017/1, 30–34.

Fotó: Fábián Veronika

Fotó: Fábián Veronika

**Fábián Veronika:
Success nyakék
(elöl- és hátulnézet) /
Veronika Fábián:
Success. Bracelet
(front and rear views)**
[2017] *acél, papír,
fa, bőr; műanyag,
rágógumi; vegyes
technika / steel, paper,
wood, leather, plastic,
chewing gum,
miscellaneous
techniques*
[45x20x0,8 cm]

Százhusz év

1897-ben indult a Magyar Iparművészet folyóirat

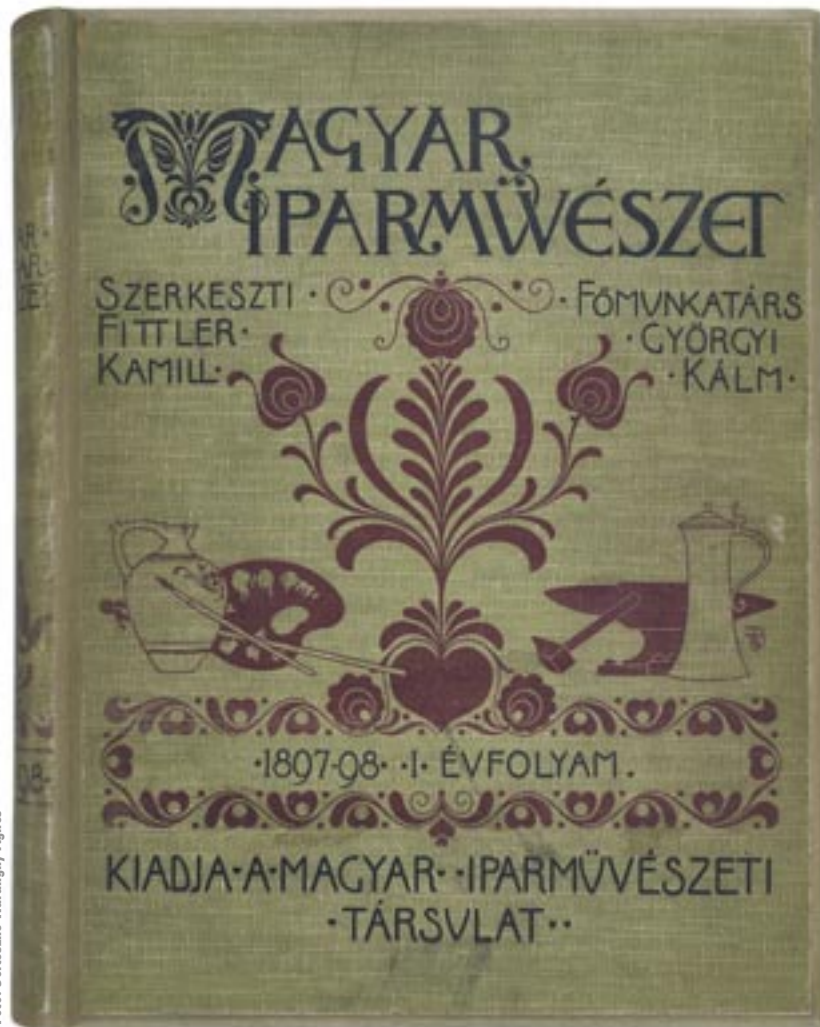
■ A *Magyar Iparművészet* folyóirat története tulajdonképpen az iparművészet szó jelentéseinek alakulását kíséri végig. Ez a szó a reformkorban meghonosított *művészi ipar*, *műipar* elnevezéseket váltotta fel körülbelül a 19. század végén; a változást illusztrálja az

is, hogy a szakterület első folyóirata, a *Művészi Ipar* helyére a *Magyar Iparművészet* lépett, erőteljesen kibővítve elődjének feladatkörét. Persze meg kell jegyezni, hogy maga az *iparművészet* is jellegzetesen 19. századi szóösszetételnek számít, amelyet a legtöbb nyelvben a 20. század elejére felváltott az *alkalmazott* vagy *dekoratív* művészet. Nálunk viszont az iparművészet szó maradt használatban, és ez a tény érezhető hatást gyakorolt nemcsak a téma megközelítésére, hanem egyetlen hazai szakfolyóiratának történetére is.

Ha csak a legfontosabb eseményeket és neveket akarjuk felidézni a *Magyar Iparművészet* folyóirat történetéből, akkor ott kell kezdenünk, hogy az első száma 1897 júliusában jelent meg, tehát élvonalbeli külföldi iparművészeti folyóiratokkal egy időben. 1897 januárjában indult Párizsban az Émile Lévy alapította *Art et Décoration*, októberben pedig a darmstadtai *Deutsche Kunst und Dekoration* – Alexander Koch jóvoltából. A magyar folyóirat első szerkesztője az építési és művészettörténeti végzettséggel rendelkező Fittler Kamill volt, az Iparművészeti Múzeum őre, mai szóval kurátora. Az ő főmunkatársa, Györgyi Kálmán tanár és művészeti író a mai Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium elődje, a Fővárosi Iparrajziskola tanáraként dolgozott. A kiadóhivatal az Iparművészeti Társulat helyiségeiben kapott irodát.

Ha a folyóirat-alapítás történeti hátterét vizsgáljuk, egészen a 150 évvel ezelőtti magyar-osztrák kiegyezésig kell visszatekintenünk, hiszen ezt követően, 1872-ben kerülhetett sor a céhrendszer eltörlésére, amivel út nyílhatott az ipar szabad fejlődése előtt. Ekkortájt a történeti korok művészete jelentette a követendő példát az iparművészetben is; a historizmus korának művészeti értéket hordozó tárgyai nem jöhettek volna létre tervezőik és kivitelezőik iparművészet-tör-

**A Magyar Iparművészet első évfolyamának (1897–1898)
kiadói vászonkötése / Volume 1 (1897–1898)
of Magyar Iparművészet in publisher's cloth binding**

Fotó: Solteszné Haranghy Ágnes

A Magyar Iparművészet XVII. évfolyama
(1914) 4. füzetének címlapja /
Cover of Issue 4 of Volume 17 (1914)
of Magyar Iparművészet

MAGYAR IPAR- MŰVÉSZET

KIADJA: AZ O.M. IPAR-
MŰVÉSZETI TÁRSULAT

XXXIV. ÉVF. 1931. 7-8 SZÁM

**A Magyar Iparművészet
XXXIV. évfolyama
(1931) 7–8. füzetének
címlapja / Cover of
Issue 7–8 of Volume
34 (1931) of Magyar
Iparművészet**

téneti ismeretei nélkül. A kor egyik kulcsfogalma az ízlésnevelés volt, s többek között ezzel a didaktikus céllal jött létre Magyarországon az 1872-ben (a világon nyolcadikként)¹ alapított Iparművészeti Múzeum, valamint a Mintarajztanodából kivált és fokozatosan önállósuló Iparművészeti Iskola, a mai MOME (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) elődje, ahol 1880-ban indult meg a képzés.

Az 1885-ös év meghatározó jelentőségű volt a magyar iparművészet történetében, mindenekelőtt a Városligetben rendezett Országos Általános Kiállítás révén, amelyen hatszáz kiállító vett részt. Ugyancsak 1885-ben jött létre az Iparművészeti Társulat, amelynek egyik tevékenysége éppen a folyóirat-kiadás volt: az Iparművészeti Múzeummal közösen jelentette meg a *Művészi Ipart*. Alapító szerkesztője Pasteiner Gyula volt, az első magyar nyelvű művészettörténet szerzője és az Iparművészeti Társulat titkára. Az első szám 1885 októberében látott napvilágot a Franklin Társulat gondozásában. Érdekes itt is külföldi párhuzamokat keresni: ugyanezen évben indult – a *Zeitschrift für Bildende Kunst* mellékleteként – Arthur Pabst szerkesztésében a *Kunstgewerbeblatt*, német iparművészeti társulatok közös kiadványaként. A *Művészi Ipar* finanszírozásával többször is problémák adódtak, a folyóirat utolsó számai 1894-ben jelentek meg Pasteiner gondozásában. A következő két évben az Iparművészeti Társulat egy-egy évkönyvet adott ki *Az iparművészet 1895-ben* és *Az iparművészet 1896-ban* címmel – ezek a kiadványok tekinthetők átmenetnek a két folyóirat között.

Az 1897-ben indult *Magyar Iparművészet*, noha szoros szálak kapcsolták a múzeumhoz, az Iparművészeti Társulat kiadványa volt megjelenésétől egészen megszüntéig. Az alapító szerkesztő Fittler Kamill és főmunkatársa, Györgyi Kálmán közösen jegyezték a folyóiratot – egészen Fittler 1910-ben bekövetkezett haláláig. Ekkortól Györgyi Kálmán egy személyben lett a *Magyar Iparművészet* szerkesztője; ő is élete végéig látta el ezt a feladatot. 1930-ban Szablya-Frischauf Ferenc, az Iparművészeti Társulat alelnöke lett a főszerkesztő, és a lap 1944-es megszűnéséig töltötte be ezt a pozíciót. A festőként indult iparművész és tanár neve többek között a KÉVE művészegyesület alapítójaként és az *Árpád sinautó* egyik tervezőjeként ismert. Szablya-Frischauf 1913-tól tanított az Iparművészeti Iskolában, 1936 és 1944 között pedig annak igazgatói tisztét is ellátta.²

A *Magyar Iparművészet* szerzői a kor legjelesebb szakértői voltak; az ő kritikáik, valamint történeti ismeretterjesztő írásaik mellett rengeteg rövidhír tartotta naprakészen az olvasókat az ország különféle

III. ÉVFOLYAM
1934

4. SZÁM
JANUÁR HÓ

MUSKÁTLI

MAGYAR
KÉZIMUNKA UJSÁG
A MAGY. KIR.
ÁLLAMI NŐIPARISKOLA
KIADÁSA

ÉLETRAJZTA:
ZULAWSKY ELEMÉR NÉ

SZERKESZTI:

SPOLARICH LÁSZLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VIII., NÁKÖCI-TÉR 4.

ELŐFIZETÉSI ÁRA ÉVI P 12.—
Egyes szám ára P 1.50

A Muskátli saját címlapja
a Magyar Iparművészethez történt
csatlakozás előtt (1934/4. szám) /
Cover of Muskátli (4/1934) before
its fusion with Magyar Iparművészet

A Magyar Iparművészet XXXVIII. évfolyama (1935) 8. füzetének címlapja / Cover of Issue 8 of Volume 38 (1935) of Magyar Iparművészet

szakmai eseményeiről. Az első években a kiadó Iparművészeti Társulat tagnévsora is rendszeresen megjelent a lapban, az Iparművészeti Múzeum éves látogatottsági adataival együtt. Feltétlenül meg kell említeni a képi reprodukciók kiemelkedően nagy számát, ami újdonság volt a közönség számára, és persze meghatározó jelentőségű a téma megismertetése szempontjából. A fekete-fehér képtáblák mellett évfolyamonként több színes is megjelent, a szövegoldalakon pedig kortárs magyar művészek grafikái szerepeltek

A Magyar Iparművészet XL. évfolyama (1937) 3. füzetének címlapja / Cover of Issue 3 of Volume 40 (1937) of Magyar Iparművészet

könyvdíszként. Érdemes kiemelni, hogy Kós Károly műve, az *Atila királrról ének* először a *Magyar Iparművészet* mellékleteként jelent meg 1909-ben.

A folyóirat a szakmai információk közlése és az ismeretterjesztés mellett az igényes amatőrmunka ösztönzésével is kibővítette profilját 1935-től. Az otthon végezhető, annak idején háziiparnak nevezett kézműves-textiltechnikák művelői számára vállalt professzionális iránymutatást azzal, hogy 1935-ben mellékleteként a *Muskátli* magyar kézimunkaujsággal bővült.

A *Muskáti* 1932-ben indult a Magyar Királyi Állami Nőipariskola³ Spolarich László⁴ szerkesztette kiadványaként, majd mellékletként egészen 1944-es megszűnéséig kísérte a *Magyar Iparművészetet*.

Ahogy a folyóirat múltjához hozzátartozik az 1885 és 1897 közötti bő évtized is, úgy hiányzik is belőle csaknem fél évszázad, az 1945 és 1993 közötti, *Magyar Iparművészet* nélküli periódus. Igaz, az első sorban képzőművészeti érdeklődésű olvasói körnek szóló *Művészet* 1960-tól időről időre megjelentetett iparművészeti és design témájú cikkeket is. Ezek forrásértékű dokumentumok az utókor számára, hiszen másutt nemigen lehetett olvasni például az Ötvös Stúdióiról vagy a Házgyári Konyha Programról.⁵

A csaknem fél évszázad alatt azért létezett olyan folyóirat, amely számontartotta a tárgyalgatás esztétikai vonatkozásait is – ha nem kívánt is a *Magyar Iparművészet* örökébe lépni. A lap címe is, kiadója is többször változott az évtizedek során; a száraz adatok önmagukban is sokatmondóan írják le a tervezőművészet helyzetét az adott időszakban. A folyóirat először *Ipari Művészet* névre hallgatott, és az Iparművészeti Tanács jelentette meg 1958 és 1975 között. Sajátos segítő körülménynek bizonyult ekkoriban, hogy a magyar szóhasználat sem a díszítő, sem az alkalmazott jelleget nem tartotta meghatározónak, s így megmaradt a 19. század végének szakkifejezésénél, az *iparművészet*nél. Az ipari tervezés irányából közelítve még az uralkodó ideológia szempontjából sem lehetett ignorálni sem a kor kvalitásos tárgyait, sem pedig azok tervezőit és kivitelezőit. Az *Ipari Formát* már a Magyar Kereskedelmi Kamara adta ki 1976 és 1989 között, míg a *Design* című, 1992 és 1994 között megjelent folyóiratot az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság Ipari Formatervezési és Ergonómiai Tanácsa jelentette meg.

A *Magyar Iparművészet* újjáalapítása az 1993. decemberi első mutatványszámmal kezdődött, melynek ablakos borítója a folyóirat különös ismertetőjegye azóta is. Amíg a régi folyam egy szakmai szervezet, az Iparművészeti Társulat kiadványa volt, addig az újrainduláskor elsősorban az oktatáshoz kötődött: a felelős kiadó a Magyar Iparművészeti Főiskola rektora volt, a szerkesztőség székhelye pedig a főiskola

épülete. A szerkesztőbizottság elnöke Fekete György volt, tagjai pedig különféle területek neves szakemberei lettek: Dávid Katalin, N. Dvorszky Hedvig, Ernyey Gyula, Lovag Zsuzsa, Mezei Gábor, Schrammel Imre, Selmeczi Kovács Attila. A kiadvány koncepciójához tartozott, hogy a szerkesztőbizottságban legyenek mind elméleti szakemberek, mind pedig gyakorló tervezőművészek. A kiállításokról és más szakmai rendezvényekről legtöbbször azok szervezői, illetve maguk a kiállító alkotók tudósítottak, így az olvasók első kézből értesülhettek az eseményekről.

1994-től a szerkesztőség a Magyar Iparművészeti Főiskola Tölgyfa Galériájába tette át a székhelyét,

Az újraindult Magyar Iparművészet első évfolyamának első száma (1994/1) / Issue 1 of Volume 1 (1994) of the re-launched Magyar Iparművészet/ Hungarian Applied Arts

Repró: Soltészné Harangly Ágnes

N. Dvorszky Hedvig lett a főszerkesztő, a szerkesztőbizottság tagjai pedig a következő területeket képviselték: információ: Bodor Ferenc, egyházművészet: Dávid Katalin, művészetoktatás: Schrammel Imre, muzeológia: Lovag Zsuzsa, kortárs terület: Mezei Gábor, néprajz: Selmeczi Kovács Attila.

Az újraindulást követő első két évben tematikus számok jelentek meg kéthavonta, majd 1996-tól évi négy szám látott napvilágot. A folyóirat elnyerte a Nemzeti Kulturális Alap Folyóirat Szakkollégiuma és Iparművészeti Szakkollégiuma támogatását, a fellelős kiadó pedig Kovács Flórián lett a Magyar Művészeti Akadémia Alapítvány részéről.

1996-tól a címlap ablaka körül tárgyszavakként jelentek meg mindazon művészeti területek és művészeti vonatkozású témák, amelyek felé a folyóirat tekintést kíván nyújtani. Ide tartoztak az egyetemi szintű tervezőművész-képzés szakterületei (fém-művesség, belsőépítészet és bútortervezés, textil- és szilika-tervezés, ipari formatervezés, alkalmazott grafika), valamint olyan speciális területek, mint a restaurálás, a játék- vagy a díszlet- és jelmeztervezés. A szerkesztőség portréinterjúk közlését is célul tűzte ki, hogy a közönség megismerhesse a szakma jelentős művelőit, a gyűjtöket és a kiemelkedő teljesítményt nyújtott diplomázókat. Múzeumok és kiállítások, szakirodalmi recenziók mellett kritikai és művészetelméleti írások közlése bővítette tovább a folyóirat profilját.

Az 1996. évből ki kell emelni a 3., millecentenáriumi számot, amely nem kisebb feladatra vállalkozott, mint hogy keresztmetszetet adjon a magyar iparművészet-történet 1100 évéről, a 10.-től a 20. századig, kiegészítve azt egy népművészeti válogatással is.

Az ezredforduló körüli évek szimbolikus értékű változása volt, hogy a folyóirat székhelye 2002 januárjától az Iparművészeti Múzeum főépülete lett, ahová Simon Károly főigazgató, szerkesztőbizottsági tag hívta meg a szerkesztőséget, újra összekötve az iparművészet múzeumát és szakfolyóiratát.

2003-ban, az újraindítás 10. évében a folyóirat jubileumi kötetet jelentetett meg N. Dvorszky Hedvig szerkesztésében, *A Magyar Iparművészet az ezredfordulón* címmel. Ez az összefoglalás a lap új folyamának tükrében, az egyes szakterületeket fejezetekbe foglal-

Repró: Soltészné Haranghy Ágnes

**N. Dvorszky Hedvig (szerk.) / Hedvig N. Dvorszky (ed.):
A Magyar Iparművészet az ezredfordulón.
Hungarian Applied Arts at the Turn of the Millennium.
Budapest, 2003**

va mutatta be az ezredforduló éveinek magyar iparművészetét.⁶

2003-tól 2012-ig évi négy szám jelent meg Fekete György főszerkesztésében; a lap megjelenésében annyi változás történt, hogy 2005-től A4 méretű lett a folyóirat, de az ablakos címlap megmaradt. Ekkor a cikkek már angol rezümét is kaptak.

2013-tól, Kiss Éva főszerkesztőségétől kezdődően évi tíz szám látott napvilágot egészen 2016 végéig, és 2013-tól a print-megjelenést követően fél évvel teljes egészükben felkerülnek a folyóirat honlapjára, és onnan ingyenesen letölthetők. Ez minden korábbinál

**A Magyar Iparművészet 2005/1. számának címlapja
(formátummódosítás 2005 és 2012 között) / Cover of Issue
1/2005 of Magyar Iparművészet/Hungarian Applied Arts
(format modified between 2005 and 2012)**

szélesebb körű olvasóközönséghez juttatja el a folyóiratot. 2017-től évi nyolc szám jelenik meg, azonban egy-egy szám bővebb terjedelemben, a korábbi 48 oldal helyett 60 oldalon. A kiadó a Nemzeti Művészeti és Kulturális Kapcsolatok Alapítványa, a szerkesztőbizottság pedig kibővült a Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület (FISE) elnöke, Mascher Róbert, valamint a Magyar Építészeti Múzeum munkatársa, Ritoók Pál személyével. Simon Károly designer helyét pedig Scherer József foglalta el.

Közel negyedszázad van már az újraindított folyó-

irat mögött; a közönség tudja, melyek azok a témák, amelyeket a *Magyar Iparművészet*ben – és sokszor csak itt – talál meg. Tudja, hogy a folyóirat a jelenkori magyar craft és design legszélesebb értelemben vett területeinek bemutatása mellett történeti témákkal is foglalkozik, beleértve a régi műtárgyak restaurálását. Hogy tájékoztatást nyújt a magyar iparművészet intézményeiről és szervezeteiről, eseményeiről, pályázatairól, kiállításairól (biennálékat és triennálékat beleértve). Hogy hírt ad a frissen megjelent szakönyvekről, és tudósít a közép- és felsőfokú szakképzés helyzetéről. Egyszóval hogy a *Magyar Iparművészet* most is hiánypótló tevékenységet lát el. Az első alapítás idején a magyar ipar felvirágoztatása céljából folytatott szakmai tájékoztatást és ismeretterjesztést, most pedig az információáradatból emel ki, mutat be és archivál olyan műveket és eseményeket, amelyeket a jövő számára jelentősnek és megőrzendőnek tart.

PRÉKOPA ÁGNES
művészettörténész

Jegyzetek

1. Az a téves információ él évtizedek óta a köztudatban, hogy alapítását tekintve a budapesti volt a harmadik iparművészeti múzeum a világon. Az első iparművészeti múzeumok székhelye és alapítási éve a következő: London (1852), Edinburgh (1854), Bécs (1864), Dundee (1867), Berlin (1868), Nürnberg (1869), New York (1870) Budapest (1872), Bombay (ma: Mumbai, 1872).
2. Bővebben lásd Ernyey Gyula: Szablya-Frischauf 140. *Magyar Iparművészet*, 2016/6, 30–34.
3. A Nőiparegylet 1873-ban alapította a Női ipar- és kereskedelmi Tanodát, amelynek neve 1893-tól Magyar Királyi Állami Nőipariskola, amely 1922-ban lett középfokú szakiskola. 1949-től textilipari szakközépiskolaként több átszervezés is megért, 1993-tól Jelky András Iparművészeti Szakgimnázium.
4. Az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolán végzett Spolarich László (1889–1968) festő és illusztrátor a Magyar Királyi Állami Nőipariskola tanára volt, emellett az intézmény számos kiadványát szerkesztette.
5. Koczogh Ákos: Ötvös stúdió. *Művészet*, II. évf. 6. sz. (1961. június) 31–33.; Vámosy Ferenc: A házgári konyha program bemutatása. *Művészet*, XVIII. évf. 8. sz. (1977. augusztus) 2.; Pohárnok Mihály: Egy tervezési kísérlet dokumentumaiból, a házgári konyha program 4 éve. *Uo.*, 2–12.
6. N. Dvorszky Hedvig (szerk.): *A Magyar Iparművészet az ezredfordulón. Hungarian Applied Arts at the Turn of the Millennium*. Budapest, 2003.

Szubjektív emlékezés Simon Károly (1941–2017) formatervező iparművészre

■ Egy legendától búcsúzom Simon Károly személyében, aki az én szememben háromszorosan is legendás alakja a formatervezők közösségének.

Mikor beléptem annak idején a Magyar Iparművészeti Főiskola formatervező tanszékére, első és meghatározó élményem volt Simon Károly diplomamunkája, amely ki volt állítva az egyik teremben, s mi úgy néztük, mint valami csodát. Akkor számomra hihetetlen volt, hogy majd öt év múlva mi is képesek leszünk hasonló teljesítményre.

Második legendás tette, hogy ötven évvel ezelőtt ő írta és szerkesztette az első olyan magyar nyelvű szakkönyvet *Ipari esztétika* címmel, amely az ipari formatervezéssel részletekbe menően, tanulmányokon keresztül foglalkozott, és a Kohó- és Gépipari Minisztérium támogatásával jelent meg 1968-ban.

A harmadik ilyen nagy csoda, hogy a magyar designerek között Simon Károly volt az egyetlen, aki gyári tervezőként tíz évig volt státusban a Ganz Villamossági Művek formatervezőjeként, majd utána két cégnél egészen megszűnésükig – azaz hosszú évtizedekig kitartott –, és közben sikeres termékek sorát alkotta meg ezekben az együttműködésekben.

Mióta láttam a diplomamunkáját, nagyon megfogott a formavilága, a hozzáállása és az a letisztult, szigorú formarend, ami őt jellemezte, s amihez mindig

**Simon Károly: VM15
villamos mozdony /
Károly Simon: VM15
electric locomotive**
[1975] gyártó:
*Ganz Villamossági
Művek, Budapest /
Manufacturer:
Ganz Electric Works,
Budapest*

Scherer József: Simon Károly / József Scherer: Károly Simon
[2005] grafika / graphic work

gyon alapos, megbízható technológiai háttértudás tartozott. Ez a ma már klasszikusnak mondható fel fogás az alapja, hogy lelki rokonságba is kerültünk.

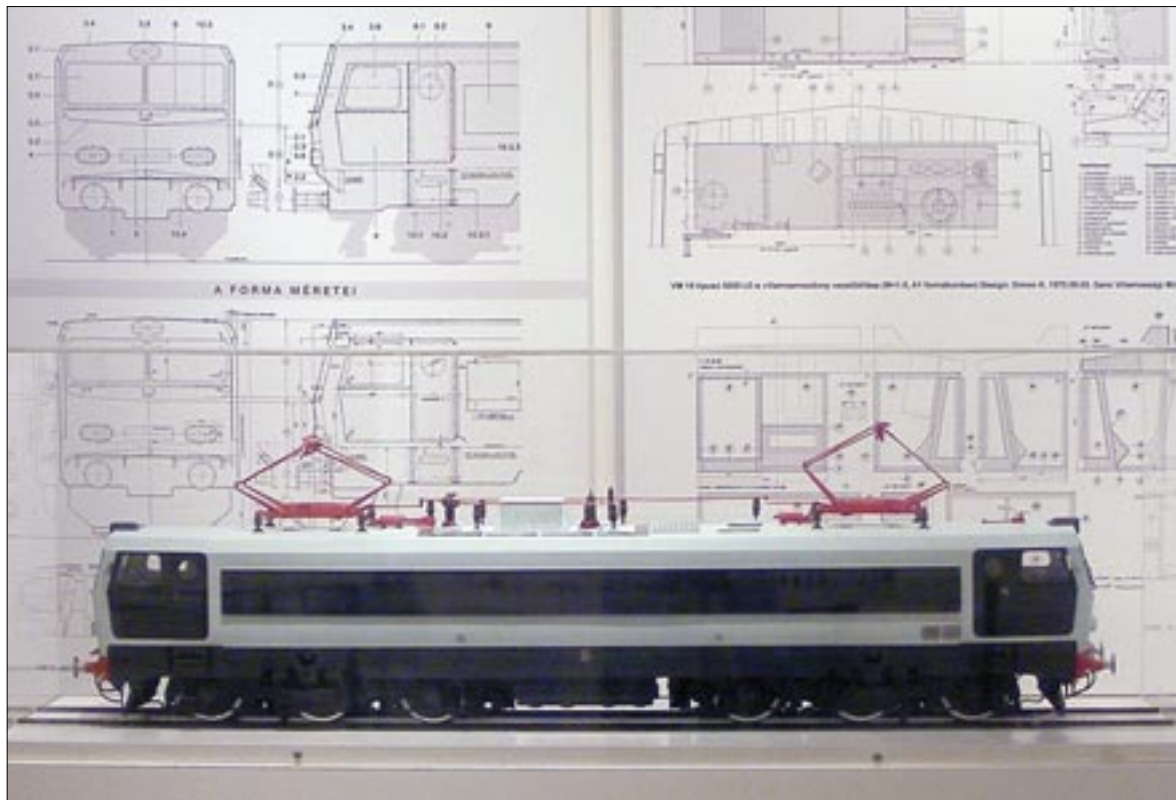
A következő, immár személyes találkozásunk szintén az iparművészeti főiskolán történt, amikor is kol légák lettünk, és Simon Károly volt az, akire mindig lehetett számítani, akivel szakmai véd- és dacszövetségben voltunk a főiskolai-egyetemi élet kacskarin goiban – nem kell talán magyarázni, hogy ilyenek vannak –, és a gyorsan épülő és felbomló szövetségekben ő volt a biztos pont. Akár siker, akár kudarc volt az eredmény, számunkra fontos volt a tudat, hogy számíthatunk egymásra.

Később az Iparművészeti Múzeum főigazgatója lett. Ezen a poszton ő is kísérletet tett a kortárs iparművészeti gyűjtemény létrehozására, de ennek a fontos feladatnak a megvalósítása utódaira maradt. Ettől

Fotó: Magyar Művészeti Akadémia

A Simon Károly által formatervezett 5000 LE-s villamos mozdony modellje a tervező A mű és ami mögötte van című életmű-kiállításán / Mock-up of a 5000 HP electric locomotive designed by Károly Simon at the oeuvre exhibition of the artist The Work and What Lies Beyond Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2012 / Museum of Applied Arts, Budapest, 2012

függetlenül vagy talán éppen emiatt számos kortárs-művészeti kiállítás és rendezvény létrejöttét támogatta.

Nagy kérdés és visszatérő beszédtema volt számára: miért kell ennyi formatervezőt képezni, ennyi helyen, mennyiféle képzési formában? Mi lesz ezeknek a fiataloknak a sorsa?

Szintén izgatta az iparművészet és a formatervezés önmeghatározásának kérdése, a designeri tevékenység művészeti összetevőjének fontossága a képzésben és a tervezői gyakorlatban.

A közéleti szerepvállalás végigkísérte pályáját. Az elmúlt években, mint a Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának vezetője, nagy beleérzéssel irányította a szerteágazó munkát.

Vágyott arra, hogy elkezdődjön egy új korszak, ami-

kor nem úgy megy tovább az élet, hogy az elődeinket meg kell tagadni, hanem végre lehet úgy építkezni, hogy az általuk lerakott alapokra építsük az iparművészet és benne a formatervezés ügyét. Most már az ő életműve is a pillérek egyike, melyen ez az építkezés nyugodhat.

Emlékezősemet azzal fejezném be, hogy megemlítem egyik legjobb tulajdonságát, a derűt és humorérzéklet, amit látszólag zárkózott viselkedése mögött rejtgetett. Ez számtalan helyzetben nagy segítségünkre volt, amikor valami nem sikerült, vagy nem úgy sikerült, ahogy szeretnénk volna. Ilyenkor jót neveltünk saját magunkon is, meg (főleg) másokon is.

Kedves Károly, búcsúzom Tőled azzal az ígérettel, hogy folytatjuk, amit elkezdte!

SCHERER JÓZSEF
formatervező művész

Az óra nem jár

Emlékezés Rékasy Levente (1943–2017) ötvösművészre

→
Rékasy Levente:
Nyakék /
Levente Rékasy:
Necklet

[1978] *ezüst, korall /*
silver, coral

■ Lezárult egy életmű, s lezárulni látszik egy korszak a kortárs magyar ötvösművészet történetében, mert ismét egy kivételes szaktudású ötvösművésztől búcsúzunk. Kevesen vannak már, akiknek a klasszikus ötvösművészeti technikák művelőiként és értékőrzőiként, az ötvösség csaknem minden ágzatában, magas szintű szakmai ismeretekre alapozott, évtizedeket átölelő a munkássága.

Ilyen életmű Rékasy Leventéé, aki a Pécsi Tanárképző Főiskolán szerzett diploma (1968) után mesterségbeli tudását egy zuglói aranyművesmestertől tanulta titokban, amikor erre nem volt más lehetőség. Évtizedeken át szakgyakorlatot és szaktörténetet oktatott az egykori pécsi Művészeti Gimnázium, majd a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola, valamint a Magyar Iparművészeti Főiskola ötvösműhelyeiben. 1972 óta számos épületkülsőhöz, illetve -belsőhöz készített funkcionális és díszítő, az adott tér reprezentációját emelő fémplasztikai alkotást, melyekkel az ország különböző pontjain, végleges helyükön beépítve, illetve felszerelve találkozhatunk. Más műveivel 1976 óta számos egyéni és csoportos országos szakmai bemutatkozáson – például a miskolci *Ötvös- és Fémműves Quadriennálén*, a ráckevei, majd budapesti *Ötvösművészeti Biennálén* –, valamint külföldi kiállításokon szerepelt. 1978-ban tűzzománcozott ékszerfiguráival a limoges-i *L'Art de L'Email Biennale Internationale*-on Limoges díját, 1980-ban porcelángolyós vas ékszereivel a pforzheimi *Armschmuck* kiállításán Pforzheim díját nyerte el. Munkásságát

Rékasy Levente:
Nyakék (részlet) /
Levente Rékasy:
Necklet (detail)

Fotó: Simonffy Szilvia

Fotó: Simonffy Szilvia

2005-ben Ferenczy Noémi-díjjal, utolsó kisplasztikáját (*Az óra nem jár*, 2013) a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének díjával ismerték el.

Rékasyt a művészi pályán termékenyítő szellemi közeg indította, majd ösztönözte: az épületgépész

édesapa, a grafikus báty, az építész nővér, majd a textilművész feleség. A család, ami oly fontos volt számára, ahonnan annyi inspirációt merített.

Az életmű a klasszikus fémmegmunkálási technikák tárháza: nyújtás és fémhajlítás, felhúzás, domborítás,

Fotó: Rékasy Bálint

Rékasy Levente:
Az óra nem jár /
Levente Rékasy:
The Clock Does
Not Work
[2013]
vörösréz / copper
[50x50x20 cm]

Rékasy Levente:
Előtető, Hilton
Szálloda, Budapest /
Levente Rékasy:
Canopy. Hotel Hilton,
Budapest
 [1983]
vörösréz / copper

→
Rékasy Levente:
Ezüst emléké, függő /
Levente Rékasy:
Silver Memory.
Pendant
 [1985]

palástolás, dobozolás, fúrás, forrasztás, különböző foglалási módok, festett, sodrony- és körzománcozás. Öntést, öntvényeket Rékasy ritkán alkalmazott, többnyire lemezből formázott. Műveinek anyagát tekintve elsődleges a vörös- és sárgaréz, az ezüst, kisebb számban az alumínium és a vas.

Egyedi vagy kis szériában előállított, igényes kézi fémmegmunkálási murális alkotásai – a hetvenes évektől kezdve – elsősorban pénzintézeti, kereskedelmi, vendéglátóipari és egyházi beruházások során valósultak meg. Művészársai között találjuk *Finta József, Horváth János, Király József, Pintér Béla* építészeket és belsőépítészeket, akikkel együttműködve a társművészetek harmonikus egységét teremtették meg. Ezek az alkalmazkodó és alkalmazott művek – portálok, cégérek, feliratok, információs és emléktáblák, pavilonok, világítótestek, pultok, ajtók, bútörök, homlokzati és kupoladíszek – a klasszikus és modern formavilágot sajátos módon ötvöző, művészi környezetalakításról tesznek tanúbizonyságot.

Rékasy első beruházási munkája a Mezőgazdasági Minisztérium előadótermébe készült 12 négyzetmé-

ter méretű vörösréz plasztika (1972), melyet minden évben követett hasonló volumenű megbízás. A korai muráliák motívuma, a rézlemezről préselt plasztikai elemekből építkező geometrikus mustra (fűtőtest- és oszlopburkolat, Irodaház, Bicske, 1972) későbbi művein is visszaköszön. Így van ez legismertebb műve, a budavári Hilton Szálloda főbejáratához készült, klasszikus formákat mutató vörösréz előtető (1983) esetében: az ablakok timpanonmotívumát monumentális méretben ismétlő, impozáns műtárgy mennyezetén hatszor húsz azonos kialakítású világítóegység geometrikus eleme struktúralt, plasztikus hálót képez. A timpanonban a dobozolt betűkből álló HILTON felirat felett kis formai változtatással megismétlődik a főhomlokzati attikát és emeleti ablakok szemöldökgerendáit díszítő dombormű: a karikákön átfűzött drapéria motívuma. Rékasy az épület reprezentatív megjelenéséhez harmonikusan hozzájáruló előtető mellett a hotel presszójához cégért, álmennyezetet és világítótesteket, a Vadászterembe lámpákat készített (1988).

Díszesebb, neoantikizáló formavilágot kívánt a Gu-sev (ma: Sas) utca 20–22. szám alatti műemlék épület

homlokzata, melynek párkányát négy darab gazdag plasztikájú – maszk-, levél- és gyöngysor-domborítást felvonultató –, vázát formázó akrotérion koronázza (1989).

Az építészethez kapcsolódó megbízásoknál az ezredforduló óta Rékasy szerző-, illetve kivitelezőtárs-ként együtt dolgozott fiával, Bálinttal, aki a Magyar Iparművészeti Főiskola fémműves-bútor szakán diplomázott (MA-diploma, 1997). A családi műhelyben készült, *Rékasy és Fia* fémjelzésű művek – csillárok, falikarok, lámpák – öltöztetik például a röjtökmuzsaji Szidónia Kastélyszálló (1997), a hűgyészi Gróf Apponyi Kastélyszálló (2001), a Fasori Evangélikus Gimnázium (Budapest, 2003), a paksi Erzsébet Szálló (2008–2009) szobáit, folyosóit, dísztermeit.

Az egyházi megrendelésre készített alkotások – például *Tabernákulum és keresztelőmedence* (katolikus templom, Keszthely, 1978); *Feszület, gyertyatartók, lámpák* (kat. temp., Sümeg, 1980); *Gizella-ereklyetartó-fülke fémplasztikái* (1996, Veszprém); *Tetőcsúcs és kereszt* (kat. temp., Budapest-Terézváros, 1998) – sorát gazdagítják a közös művek: például a zuglói és a rákos-

**Rékasy Levente: Porcelángolyós vas karkötők /
Levente Rékasy: Iron bracelets with porcelain balls**
[1976]

Fotó: Rékasy Bálint

Fotó: Rékasy Bálint

Fotó: Rékasy Bálint

**Rékasy Levente: Tetőcsúcs és kereszt,
katolikus templom, Budapest-
Terézváros / Levente Rékasy:
Roof spire and cross. Catholic Church,
Budapest-Terézváros**
[1998] vörösréz / copper

**Rékasy Levente: Homlokzatszobrász, műemlék
épület, Budapest, Guszev utca
(ma: Sas utca) / Levente Rékasy:
Facade ornamentation. Listed building
in Guszev Street (now Sas Street),
Budapest**
[1989] vörösréz, magasság:
180 cm / copper, height: 180 cm

→
Rékasy Levente: Csillár,
Evangélikus Püspöki
Hivatal, Budapest /
Levente Rékasy: Lustre.
Office of the
Evangelical-Lutheran
Bishop, Budapest
 [2002] *vörösréz /*
copper

Rékasy Levente:
Madarak /
Levente Rékasy: Birds
 [2007] *ezüst,*
magasság: 3–5 cm /
silver; height: 3–5 cm

keresztúri evangélikus templom díszvilágítása (1999, 2002); valamint a cserkúti Árpád-kori templom liturgiát segítő tárgyai (*Korpusz, ambo, tabernákulum*, 2004).

A murális munkák mellett Rékasy életművének jelentős hányadát a funkcionális és autonóm ötvöstártyák: bútorok, lámpák, képkeretek, serlegek, kispasztikák, díjak, valamint ékszerek ölelik fel. Kiemelkedő jelentőségű a hetvenes évek végén készült *Golyós gyűrű-sorozat*, amelynél Rékasy a „kötés nélküli” kőfogalás lehetőségeit kutatta és nyújtott rá számos megoldást. Az ezüstlemezből hajlított gyűrűk különböző foglalási formákat mutatnak az achátgolyók átfúrás nélküli rögzítésére. Az ékszerben szabadon mozgó golyók alkalmazása később általánossá vált a kortárs ékszerkészítésben. Rékasy kíváncsiságáról árulkodnak azok az ékszerek is, melyek anyaghasználatára nem csupán az akkori nemesfémhiány ad magyarázatot. A *Porcelángolyós öntött és kovácsoltvas ékszerek* (1976) izgalmas formai megoldásokat szemléltetnek. Az egy-

Fotó: Rékasy Bálint

két- és négyosztású karperecek pántjainak kapcsolódási pontjait vasszegecsre ültetett porcelángolyók – mint díszítő- és átkötőelemek – ritmikusan tagolják, egyúttal hangsúlyozzák. A műfaj tekintetében jelentős plasztikai értéket képviselő karkötők és függők szín- és formai ellentétekre épülnek: fehér és fekete, fényes és matt, finom és robusztus, rideg és rugalmas. Rékasy úgynevezett *Kékköves gyűrűin* (1978) a lapis lazuli és a türkiz kövek foglalásmódja hasonlóan nyers fémmegmunkálást mutat, ami archaikus jelleget kölcsönöz a tárgyakkal. Az ékszerek körében említendők az aprólékos kidolgozású tűzzománcos ékszerek (1982) és „emlékkép”-medálok (*Ezüst emlékek*, 1985), illetve a személyes relikviák és parfümök őrzésének lehetőségét nyújtó ékszer-tégelyek (*Emlékek I–II.*, 2000–2001), valamint a különféle állatalakokat, de főként madarat formázó függők, melyek mindegyike minden ponton precizitásról árulkodik.

Sajátos Rékasy-művek azok a 7–8 cm magas, figurális ezüst kispasztikák (1985), melyek különböző foglalkozások – *Vadász, Huszár, Kertész, Ór, Repülő* – emblematisztikus karakterét ragadják meg. A részletesen kidolgozott plasztikák cégértervnek is tekinthetők, melyek hasonló, megvalósult példái a *Fényképezőgépet és bőröndöt cipelő turista* cégér (Savaria utazási iroda, Kőszeg, 1981), vagy a *Szélkakas*-ábrázolás (vendéglő, Gödöllő, 1980). Ahogy a teljes életműben, úgy a cégerek sorában is megfigyelhető a kettősség, Rékasy részletező kedve és formai egyszerűsége törekvése,

Fotó: ML-archívum, Sulyok Miklós

A maga nemében példa nélküli alkotás a budapesti Radnóti Színház részére, Móricz Zsigmond *Rokonok* című művéhez készített, hét darabból álló vörösréz városmakett (2000), melyhez hasonlóan megfogalmazott épületábrázolás a művész már említett utolsó művén jelenik meg. *Az óra nem jár* című falipaszztika időtlen és elhagyatott térbe vezet, a torony órája nem számolja a perceket. A mutatók hiánya – mementóként – az idővel nem mérhető dolgokra hívja fel a figyelmet.

Az életművet szemlélve megállapíthatjuk, hogy Rákasy minden feladatot szellemi kihívásként, nagy érdeklődéssel a probléma mélyére hatolva, magas színvonalon oldott meg. Már a tervezés során is szívesen fogalmazott térbe, tervezői-alkotói közege a tér nyújtotta lehetőség volt, ahol precízen kidolgozott makettek, egyedi fémnyomóformák készültek, segítve a végleges műig való eljutást. E teremő úton Rákasy Levente szellemi örökségével fia immár egyedül halad tovább.

SIMONFFY SZILVIA
művészettörténész

Rákasy Levente:
Madár dobozon /
Levente Rákasy:
Bird on a Box
[2011] ezüst / silver
[7 x Ø 10 cm]

de egyik sem öncélúan, hanem csak ha a feladat azt kívánta (MNB-fiók, Győr, 1983; Koller Galéria, budai Várnegyed, 1990).

Rákasy Levente:
Városmakett színpadi
díszlethez (Móricz
Zsigmond – Babarczy
László: Rokonok.
Radnóti Színház,
Budapest, 2000.
Rendezte:
Jordán Tamás,
a díszletet tervezte:
Horesnyi Balázs) /
Levente Rákasy:
Town mock up for a
stage set (Zsigmond
Móricz – László
Babarczy: Relatives.
Radnóti Theatre,
Budapest, 2000.
Directed
by Tamás Jordán,
stage set designed
by Balázs Horesnyi)
[2000]
vörösréz,
magasság: 50 cm /
copper, height: 50 cm

Néhány gondolat a miniatűr könyvek múltjáról és jelenéről újabb kötetek megjelenése kapcsán

**Sassy Attila (Aiglon):
Harsányi Kálmán
könyve (ex libris) /**

**Attila Sassy (Aiglon):
Bookplate**

of Kálmán Harsányi

[Budapest, 1910]

papír; klisé

(Iparművészeti

Múzeum, Budapest) /

paper; cliché (Museum

of Applied Arts,

Budapest)

[18,8x11,8 cm]

■ A miniatűr könyvek gyűjtése az 1970-es, 1980-as években aranykorát élte hazánkban. Bizton állíthatjuk, hogy akkoriban nagyhatalom voltunk a könyvkiadás és -művészet e sajátos területén. A minikönyvek nemzeti bibliográfiáját Janka Gyula, az egykori Egyetemi Nyomda igazgatója állította össze öt – termé-

Fortuné Bovard: Ex libris Otto Bertschi /

Fortuné Bovard: Ex libris Otto Bertschi

Bázel, 1904, papír; klisé (Iparművészeti Múzeum,

Budapest) / Basel, 1904, paper; cliché

(Museum of Applied Arts, Budapest) [14,2x10,2 cm]

Repró: Csehy Tünde

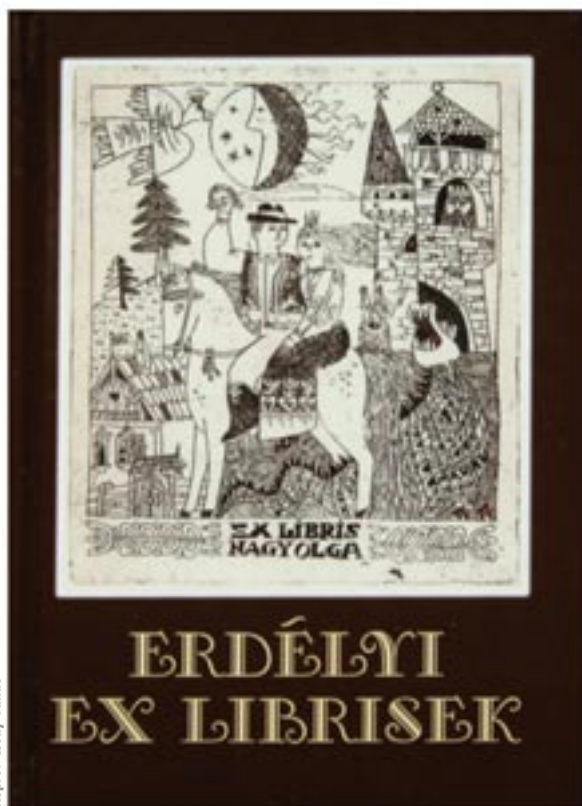

Repró: Csehy Tünde

szetesen az ilyen kiadványoknak megfelelő méretű – kötetben, 3000–3500 példányban. Vagyis ennyi komoly gyűjtő létezett az általában egy-egy nyomda köré szerveződő mintegy tucatnyi klubban.

A kisgrafika és a miniatűrkönyv-kiadás egymásra találása spontán módon, személyes kapcsolatok útján ment végbe ugyanezen években. Andruskó Károly zentai fametsző többtucatnyi kötetrel jelentkezett, többek között a kétévente tartott Nemzetközi Ex

Az Erdélyi ex librisek könyv borítója /

Cover of the volume *Bookplates from Transylvania*

[Cellmed Invest Bt. – Magyar Miniatur és Bibliofil
Könyvészek Társasága, Budapest–Békéscsaba,
2017, 10x7 cm]

libris Kongresszusok kapcsán, de dolgozott magyar önkormányzatok, intézmények megrendelésére is. Ugyancsak meg kell említenünk a híres szegedi fametsző, Buday György, vagy a nemzetközileg elismert művész, Kopasz Márta kis kötetét (Szeged, 1983; Szeged, é. n.); sajnos, nincs terünk a többi rangos kiadvány felsorolására.

A gyűjtői divatok gyakran változnak, s ez a miniatűr könyvekre is igaz. „Gyűjtői piacuk” az ezredfordulóra gyakorlatilag összeomlott. Ebben nem kis szerep jutott annak a kiadói dömpingnek, amely a helyi párt-

és szakszervezetek, az állami intézmények politikai tárgyú kiadványai megjelentetésének volt köszönhető. A rendszerváltás körüli években sorra szűntek meg a gyűjtői klubok, s mára lényegében csak egyetlenegy maradt talpon: Békéscsabán, a Tevan- és Kner-hagyományokat ápoló MMBKT, azaz a Magyar Miniatur és Bibliofil Könyvészek Társasága.

Vezetőjük Barabás Ferenc könyvtervező tipográfus, grafikusművész, aki a lipcsei Hochschule für Grafik und Buchkunst aspiránsaként tökéletesítette szakmai tudását. Első találkozásom több mint 5 éve, pontosan 2011-ben esett vele, amikor is egy idős „amerikás” magyar, egy par excellence gyűjtő kollekcijáról készülő kétnyelvű (angol–magyar) miniatűr kiadvány tervével kerestem meg, melynek kedvező fogadtatása megalapozta kettőnk – a könyvtervező és személyem, a kiadó-szerkesztő – mindmáig tartó együttműködését, s bátran mondhatom, barátságát.

Kétnyelvű (angol–magyar, esetenként német–magyar) minikönyveink számozott példányban jelennek meg, 65 x 80, illetve 67 x 96 milliméteres formátumban. Ez a két méret biztosítja ugyanis legjobban a finom grafikai vonalak, részletek hű visszaadását és a kísérszöveg olvashatóságát.

Szinte magától adódott, hogy ezek a tematikus kis kötetek az ex librishez, a kisgrafika legszemélyesebb – s véleményünk szerint egyik legnehezebb, ugyanakkor legtalányosabb – műfajához kötődjenek. Így látott napvilágot összesen hét ex librises minikönyv, melyek közül minden bizonnyal a 2016-ban megjelentek a legizgalmasabbak. *A magyar szecessziós ex librisek / Art Nouveau Bookplates from Hungary* és a *Külföldi szecessziós ex librisek / Art Nouveau Bookplates All over Europe* című kötetek anyaga egyaránt az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből származik, és Horváth Hilda főosztályvezető válogatása, a kísérszöveg is az ő tollát dicséri. A két kötet megjelenése kapcsolódott a szecesszió világnapjának programjaihoz is.

A legújabb ex libris minikönyv: egy, az Iparművészeti Múzeumnak ajándékozott magángyűjtemény legkiválóbb lapjaiból összeállított válogatás, *Erdélyi ex librisek* címmel.

BALÁZS KÁROLY
kiadó-szerkesztő

Hírek

■ **„Apja lánya”** – Gál András fotóművész és Gál Angéla festő szakos növendék képei láthatók 2017. szeptember 11. és november 10. között a Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium Csokonai Vizuális Műhely Galériájában. (Békessy Béla u. 12.)

■ **Palotakárpitok** címmel Nagy Judit alkotásait mutatják be a De la Motte–Beer-palotában 2017. szeptember 14. és november 30. között. (Budapest I. ker., Dísz tér 15.)

Fotó: MMA

■ **85 + 85** címmel Fekete György belsőépítész, iparművész famozaik-kollázsaiából nyílt kiállítás 2017. szeptember 28-án a Vigadó Galéria földszinti kiállítóterében. (Budapest V. ker., Vigadó tér 2.) A 85 esztendőes művész 85 alkotása november 26-ig látható. A képen a *Föld alatt, föld felett* című famozaik.

■ **Jel-kép, tűzzel-vassal** címmel Hernádi Paula grafikus, zománcművész munkáit mutatják be a Kispesti Munkásotthon Művelődési Ház Nagy Balogh János Kiállítótermében 2017. szeptember 28. és november 2. között. (Budapest XIX. ker., Ady Endre út 57.)

■ **Budapest Angyala** – Képregény 1956-ról – „Ahol a hőseket nem felejtük, mindig lesznek újak” – Futaki Attila rajzoló és Tallai Gábor író, tanár, műfordító könyvét, mely Angyal János életútját mutatja be, a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásért Közalapítvány adta ki. A 60 oldalas könyvet a 2017. szeptember 1. és 3. között rendezett brüsszeli rajzfilm- és képregényfesztiválon is bemutatták.

■ **Metamorfózis** címmel a XXVI. Salgótarjáni Zománcművészeti Alkotótelep munkáit állították ki a Bolyai János Gimnázium Derkovits Gyula Iskolagalériájában 2017. szeptember 26-tól október 24-ig. (Salgótarján, Kissomlyó út 1.) A tárlaton a tűzhelygyárban hat napig vendégeskedő 13 művész ott készült alkotásai kaptak helyet.

■ **Spot** címmel Pápai Livia és Nagy Diána kárpitjaiból rendeznek tárlatot a Magyar Kárpitművészek Egyesülete Műhely Galériájában (Budapest XI. ker., Hamzsabégi út 8.) 2017. szeptember 29-től november közepéig.

■ **Pixelesen innen és túl** – A 3. MEGA-PIXEL országos tárlat díjazott munkáit mutatja be a Magyar Elektrográfiai Társaság a Vízivárosi Galériában. (Budapest II. ker., Kapás u. 55.) Gábor Enikő, Gábor Éva Mária, Hernádi Paula, Koroknai Zsolt, Krnács Ágota, Pataki Tibor, Pál Csaba, Pézman Andrea és Regös Imre elektrográfiai és objektjei 2017. november 7. és 25. között láthatók.

■ **Borges – képzelt lények** címmel M. Nagy Szilvia grafikáit állítják ki a Magyar Természettudományi Múzeumban. (Budapest VIII. ker., Ludovika tér 2–6.) A 2017. október 4-én nyíló tárlat november 8-ig tart nyitva.

Fotó: M. Nagy Szilvia

■ **A Lóvasút Kulturális és Rendezvényközpont** 2017. szeptember 17-én nyílt meg. Budapest XII. kerületi önkormányzata régóta tervezte a Zugligeti úti, országos műemléki védelem alatt álló, svájci villa stílusú egykori lóvasút-végállomás felújítását. A több mint egymilliárd forintos beruházást a magyar állam 600 millió, az Európai Gazdasági Térség (EGT) 300 millió forintos támogatással segítette. A nagy műgonddal helyreállított épületbe (kép) költözik a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény, időszakos kiállításokat is rendeznek majd, és vendéglátóhely is létesül benne. A hegyoldalba vájt új épületrészt multimédiás oktatóközpontként, tudományos kutatóhelyként, filmvetítések és konferenciák helyszínéül lehet majd használni.

■ **Vérképeim** címmel Szabán György képei, kerámiai, szobrai, porcelánjai és installációi láthatók az E-Galériában 2017. szeptember 19-től október 30-ig. (Budapest V. ker., Falk Miksa u. 8.)

■ **2017 Interior Winner** címet nyert a German Design Council által rendezett Iconic Awards-on a Pannonhalmi Bencés Gimnázium új díszterme. A régi tornatermet Gutowski Robert tervei alapján multifunk-

cionális előadótérre alakították, s ezt a színvonalas munkát ismerték el a rangos belsőépítészeti díjjal.

■ **Római kori kocsisír Csillaghegyen.** – A Budapesti Történeti Múzeum régészei a Csillaghegyi strandfürdő bővítésének munkálatai előtt végeztek kutatásokat a területen. A domb aljában egy négykerekű római kocsi és két ígásló maradványaira bukkantak. Az 1700 évvel ezelőtti temetkezésből megmaradtak az utazókocsi vas és bronz alkatrészei, valamint a kocsit díszítő, finom kivitelű bronzszobrocskák is (kép), melyek közül hármát már láthatott a közönség. Valamennyi kocsidísz a restaurálás után

mutatja be az Aquincumi Múzeum. (Budapest III. ker., Szentendrei út 135.)

■ Világújdonságnak épül repülőgépgyár Pécsen.

– A magyar tulajdonú Magnus Aircraft Zrt. 5,16 milliárd forintos beruházással felépülő repülőgépgyárának alapkövét tették le a pécs-pogányi repülőtérén 2017. augusztus 26-án. A vállalat a világon először fejlesztett ki kompozitanyagokból készülő, kétüléses repülőgépet, amely műrepülésre is alkalmas (kép), valamint egy olyan gépet is, amely nem kerozinnal, hanem benzinnel működik, továbbá a Siemens innovációjának köszönhetően hamarosan elkészül a repülőgép elektromos változata is. A jövő év végére felépülő 2000 négyzetméter alapterületű összeszerelő-csarnokban és a kompozitüzemben évente 200 ultrakönnnyű, kis fogyasztású repülőt gyártanak majd.

Fotó: Magnus Aircraft

Fotó: obuda.hu